

Bernhard Peter Karl Johann Joachim Reuß

**Ex. Antiquitate. Sacra. Disquisitionem. Historico-Criticam. De. Versione. Syra.
Novi. D. N. I. C. Testam.**

Rostochi[i]: Weplingius, 1698

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn796722331>

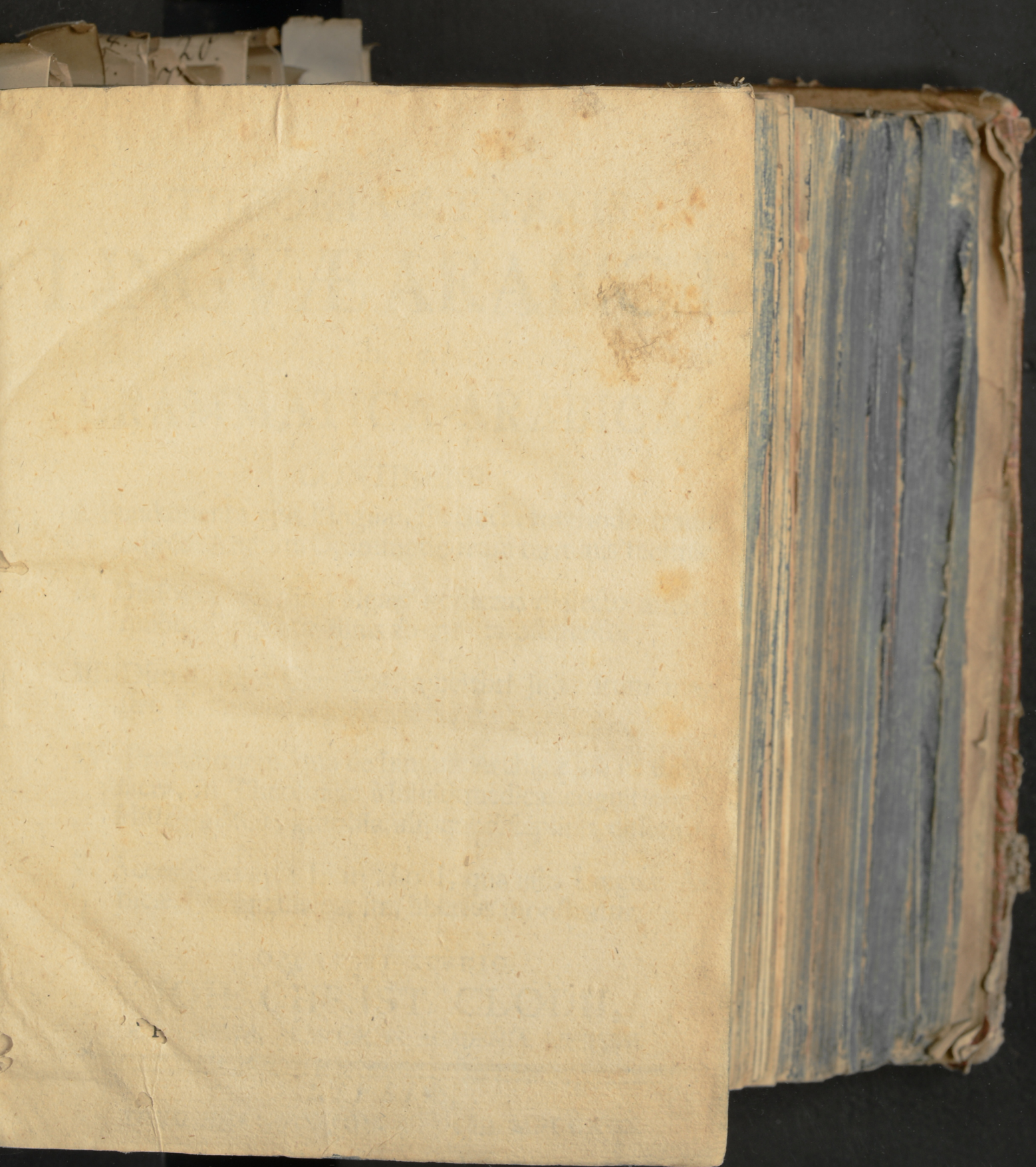
Druck Freier Zugang

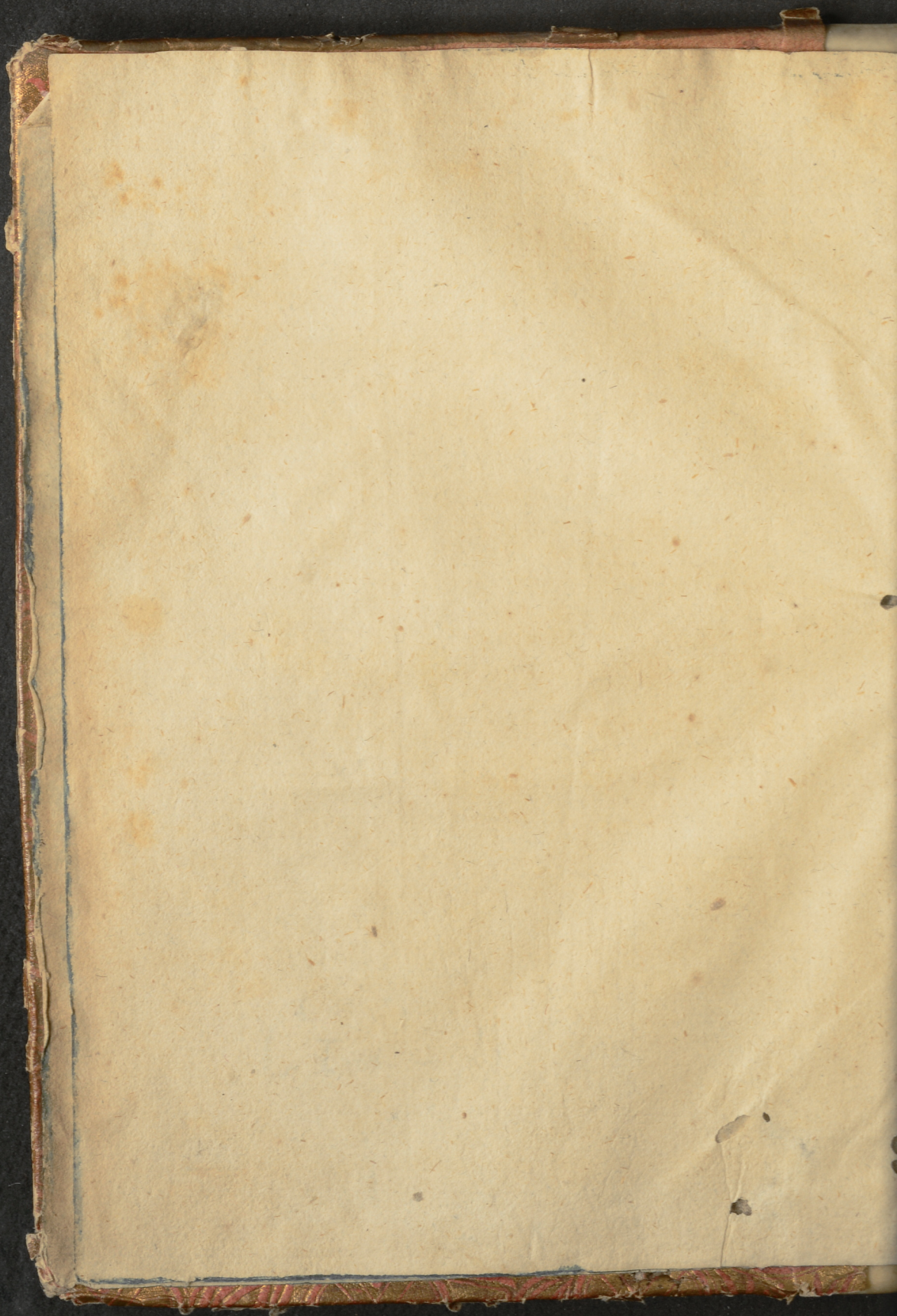

Cia - 452¹(1) - 2g.

1824

EX. ANTIQVITATE. SACRA.
DISQVIVISIONEM. HISTORICO-CRITICAM.
DE,

VERSIONE. SYRA.
NOVI. D. N. I. C. TESTAM.

QVA. NONNULLA. CIRCA. EJUS.
ANTIQVITATEM. ET. AVTORITATEM.

DUBIA.
MODESTE. PROPONUNTUR:
ET. ERUDITIONUM. EXAMINI.
AD. MELIOREM. INFORMATIONEM. SUBJICIUNTUR:
PRÆSIDE.

VIRO. PLUR. REVER. PRÆCELLENT. ET. CLARISSIMO.

DN. M. BERNH. PETR. *Carl.*

OSNABRUGÆ. WESTPHALÆ.

ORTHODOXÆ. QUÆ. IN. ÆDE. S. CATHARINÆ.
QVONDAM. DICATA. IBI. DEO. COLLIGITUR. ECCLESIAE.
MINISTRO. VOCATO.

PATRONO. AC. FAUTORE. SUO. PLURIMUM. COLENDO
IN. FLORENTISSIMÆ. ROSTOCHIENSIS. ACADEMIÆ.

ACROTERIO. MAXIMO.
INDULTU. SUPERIORUM

AD. DIEM. XIII. MAJI. A. O. R. MDC. LXXI.
PUBLICE. VENTILANDAM. EXHIBET.
RESPONDENS.

JO. JOACH. REUSS. SEEH. PALÆO-MARCE

Rostochi, Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr.

IN COMPARABILI THEOSOPHORUM. PARI
VIRIS

SUMME. VENERABILIBUS. MAGNIFICIS.
EXCELLENTISSIMIS Q. DNN.

DN. JO. FECHTIO.

THEOLOGO. DOCTORI. ET. PROFESSORI.
TUM. DE. NOSTRA. HAC. ACADEMIA. TUM. DE. UNIVERSA
J. S. ECCLESIA. IMMORTALITER. MERITO. CONSISTORII
DUC. MECKLENB. ASSESSORI. GRAVISSIMO. DISTRICTUSQ.
ROSTOCHIENS. SEPERATTEND. VIGILANTISSIMO.
ET. SUMME. REV. COLLEGII. THEOL. NUNC.
DEGANO. MAXIME. SPECTABILI.

ET.

DN. JO. NICOLAO.
QVISTORPIO.

SS. TH. DOCTORI. CELEBERRIMO. EJUSDEMQ.
IN. PATRIA. ACADEMIA. PROFESSORI. EXCELLENTER. MERI-
TO. ECCLESIAE. QVAE. IN. AEDE. S. NICOL. SACRA. DEO. COLLIGI-
TUR. PASTORI. VIGILANTISSIMO. ET. PL. REV. MINIST.
HEIC. LOCI. DIRECTORI. LONGE.
GRAVISSIMO.

PATRONIS. PRÆCEPTORIBUS. ET. IN. J. C.

PATRIBUS. SEMPTERNO. OBSERVANTIAE. CULTU.
DEVOTE. COLENDIS.

SCHEDIASMA. HOC. ACADEMICUM.

AD. BENIVOLAM. CENSURAM. OFFERUNT.

INQ. GRATI. ANIMI. TESTIMONIUM.

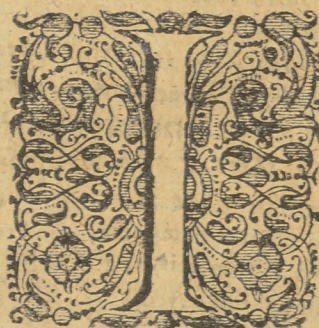
SACRUM. ESSE. CUPIUNT.

PRÆSES. ET. RESPONDENS

& passim per totum istum Librum, annotavit; nec non quæ à Danziol. d. observata sunt, pertinent. Et de Novi imprimis T. Phrasologia Cl. Dien in laudatâ præfat. scribit: *Phrasin Evangelistarum & Apostolorum Græcam esse, neminem Atticum dicturum, sed eos Syriacè concepisse, quæ Græcè scripserint, & lingua vernacula (Syriacam innuit) emphasim peregrinâ (Græcis) verbis indidisse;* quod ipsum & B. Jac. Martini in præf. N. T. Syr. Trostiani tam graviter monuit. Duo tamen præcipuè sunt, quæ vel imprimis in summum dignitatis fastigium Syriacam linguam evexerunt, alterum; quod celeberrimæ tum V. tum N. T. Translationes Syriacè extant, quarum hæc imprimis, tanquam circa Apostolorum jam tempora, vel ab Apostolo quodam, vel ab Apostolico carè Viro, fideliter à Græco traducta, digna esse creditur, cujus arbitrio, dissentientibus inter se Codicibus græcis, meritò stemus; alterum; quod eadem Sanctissimi Sospitatoris nostri (cui vernacula illa fuisset putatur) ore, Deique Patris etiam voce cœlitus ingeminata (v. Matth. iii. & xvi.) non honoratam tantum, sed & consecratam, cum *Vidmanstadio, in præf. N. T. Syr. Philologorum quidam Primpilares, Crinesius, Trostius, Guid. Fabric. Bederianus, Buxtorff. Lightfoot, Laur. Fabric. Masius, Jac. Mart. Andr. Semnerius, Frantzius, Leusden. Gualper, Leigh, Dillherr. Pocokum, Gusbiersus* aliique arbitrantur. Quæ duo etiam linguam hanc commendatissimam omnibus facere, multisque aliis præferre jure possent, mihi tamen semper uberiore digna visa sunt inquisitione. Equidem quod ad ultimum hoc attinet, illud jam a J. J. Scalig. L. 4. Epist. 449; Barth. Mayero Pbil. S. L. 1. C. 1. L. 2. C. 2. Brerevodo in *Scrut. Ling. C.* 9. Dn. D. Pfeiffero in *Crit. S.* p. 61. sq. & Dn. Dantzio I. d. negatum esse video, nec, ut mihi videtur, sine ratione. Etenim illam procul dubio Christo vernaculam fuisse oportet quæ *Targumim* (Translationes Chaldaicae *Jonathanis & Onkelosi*, circa eadem ferè tempora in vulgi Judaici usum adornatæ, sunt conscriptæ; at illam Syriacam dicere non possumus, de qua h. l. sermo est, sc. *Maroniticam*, quæ & *Antiochena & Comagena*, à locis ubi viguit, dici solet; etiam aliàs Syriacæ, ut crudité tum Scaliger tum Pfeifferus II. dd. monuerunt, tam laudè etiam accipi possit, ut ipsi *Aramææ* æquipolleat; quod quidem sensu nemo negabit, per eam, uti alias *Babylonica* linguæ Dialectos, ita & illam *Targumicam*, Christo vernaculam; intelligi bene posse. Hæc verò striè *Aramæam* (Syriacam illam, quæ *Maronitica* appellatur, intelligimus, quam quod odii ferè profecuti sint Judæi, ex *Tract. Talm. Babyl.* כּל השאל צריכין בלשון ארמי מלאכין, השרת נוקקין לו שאין מלאכין השרת מכורין בלשון ארמי; כּל השאל צריכין בלשון ארמי מלאכין, השרת נוקקין לו שאין מלאכין השרת מכורין בלשון ארמי; i. e. *Omnis qui petit sibi necessaria, lingua Syriacâ, ei non adiunguntur angeli ministrantes;* (ut sc. ad Deum preces deferant) quia non intelligunt angeli ministrans linguam Syriacam. Conf. ibid. in *Tr. סוטה* fol. 33. Col. 1. & in *Tract. ברכות* e. 2. Immo neque Syriacam ab ipsis Judæis communiter intellectam esse, facile patet ex *Talmud. Hierosol. Tr. סוטה* fol. 24. Col. 1. ubi Samuel parvus, morti proximus, dixisse traditur: שמעון וישמעאל לחרכהו לשאר ועקין סניאין הווין ובלשון ארמיתן אמרן כּל עמא לבניה ועקין סניאין הווין ובלשון ארמיתן אמרן: וּלְא יָדְעוּ מִלֵּוּ אִמְרָא: e. *Sin. son & Ismael ad gladium, & residuum omnis populi ad prædæ, & calamitatis multa erant. Sed in lingua Syr. loquebatur*

PRÆFAMEN.

illa, *ideo non intellexerunt, quid diceret.* Sed porro voces peregrinz quibus Christus & Apostoli in N. T. ubi passim deprehenduntur, sex lingua ista Syriacæ exponi satis non possunt cum pro $\alpha\beta\beta\alpha\beta\alpha$ Joh. XIX. 15. Syrus habeat ܢܗܦܦܢ pro $\alpha\lambda\gamma\alpha\beta\alpha$, Matth. XXVII. 33. ܢܗܠܝܢܢ pro Μαρωσ αββα , I. Cor. XVI. 22. ܢܗܢ ܢܪܡ pro $\epsilon\phi\phi\alpha\beta\alpha$, Marc. VII. 34. ܢܗܦܦܢ pro $\alpha\kappa\epsilon\lambda\beta\alpha\mu\alpha$ Act. I. 19. ܢܡܕ ܠܩܢܦ pro $\omega\sigma\alpha\upsilon\alpha$ Matt. XXI. 9. ܢܢܥܘܝܢ pro Μαϊμωνα Matt. VI. 24. ܢܢܡܡ pro $\beta\alpha\lambda\iota\beta\alpha$ Marc. V. 41. ܢܗܠܝܢ &c. Sic & Syri non solent suffixo ܘܕ vocalem ܘܘܘܘܘ præmittere, quod tamen aliter se habet in vocibus istiusmodi Novo T. immixtis, v. g. $\beta\alpha\beta\beta\iota$, $\beta\alpha\beta\beta\alpha\iota$, $\kappa\epsilon\mu\iota$, ubi semper diversè loquentem habemus Syrum. Hinc & cum *Jesus* in Cruce suspensus $\eta\lambda\iota\eta\lambda\iota\lambda\alpha\mu\alpha\sigma\beta\alpha\chi\theta\alpha\iota$ exclamaret (quæ sane verba esse *Chaldaica*, facile quis intelligit, unde & in Syr. Verf. Matth. XXVII. 47. planè aliter leguntur) occasio adstantibus data est dicendi: *Eliam* ab eo invocatum esse; quod non dixissent, nisi clarè $\tau\delta$ in fine contra Syriacæ linguæ indolem pronunciaffet. Ne quid nunc de *Dagolch* forti dicam, quod in Christi lingua non inusitatum fuisse, ex aliquot jam allatis vocibus patuit, cum tamen illud Maronitz ignorent penitus, ut accuratè Dieu ($\beta\eta\eta\sigma\theta$) $\epsilon\mu\alpha\beta\eta\eta\theta\iota\varsigma$ ipsorum Syrorum, G. Sc. Amiræ & Gabr. Sionitz) L. I. *Gram. Harm.* Cap. V docuit. Nec v. dici hic poterit, forsan dialecto tantùm discrepare Christi Vernaculam s. *Hierosolymitanam*, à lingua ista *Syriacæ* s. *Antiochena* vel *Maronitica*, & Radices tamen adductarum vocum omnes in Syriacæ reperiri! Puto enim omnino concedi posse, diversas esse dialectos, *Samaritanam*, *Babylonicam*, *Hierosolymitanam* & *Syriacam* linguas, utpote *Aramææ* subordinatas, inde autem jam apparere, aliam esse *Syracæ*, quæ circa Libanum montem & Antiochiam, nunquam verò Hierosolymæ, obtinuit; aliam verò eam, quæ Christo Vernacula fuit. Sanè enim lingua *Aramææ*, respectu tam variarum dialectorum, *Slavonica* similis est, quæ similiter plures sibi subordinatas, sed inter se diversas linguas, *Bohemicam* puta, *Polonicam*, *Vandalicam*, *Bulgaricam* &c. longè tamen à se invicem abeuntes, involvit. Sed hac de re plura mallet alibi; nunc propositum mihi est in alterum illud paulo accuratius inquirere, quod certior fiam num tanta ut putatur antiquitas & autoritas sit ista quam dixi Syriacæ N. T. Versos nec ne? Quod ut faciam, non tot Clariss. Viris contradicendi pruritu, sed veriora discendi desiderio me stimulari profiteor, quo etiam animo Eruditorum nunc examini hos meos circa hanc rem scrupulos, ut vel sic mihi eximerentur, Academico more subicere volui. Quare apud omnes æquos & bonos harumque rerum intelligentes veniam me facile consecuturum confido, si sententiam ab eorum fortassis mente alienam hic a me propositam, suam verò impugnatam legerint. Sed rem nunc ipsam, Aratum imitati (in *Carm. Astrol.*) & Theocritum, ($\epsilon\delta\upsilon\delta$, XVII. de *Land Psol. Philad.*) $\epsilon\sigma\tau\epsilon\ \Delta\iota\theta\varsigma\ \delta\epsilon\chi\alpha\mu\epsilon\theta\alpha!$

S. I.

Nter omnes illas, in quas N. Test. translatum haec hactenus est, *Versiones*, nulla tum antiquitate tum auctoritate superior *Syriacâ* esse creditur, cum principatus ipsi tantum non ab omnibus certatim q̄s. deferatur. Pontificii quidem, insigni quadam contradictione *Vulgatam Latinam pro authentica habendam, & a nemine quôvis prae-textu rejiciendam*, in Tridentinis suis Decretis, *Sess. 4.* sub anathematis etiam fulmine,

jusserunt, sicque vel fontibus æquârunt: (quod, quàm bellè ab ipsis factum sit, inter tot alios, Sixti. ab Amama, in *Anti. Barb. Bibl. & Censura Vers. Vulgate in Pentateuchum*, ac nosser B. Calov. *Crit. S. Diatr. 9.* egregiè ostenderunt.) nisi quosdam ex ipsis audiamus Decreti hujus interpretes paulò mitiores, Bellarminum videl. L. 2. de *Verbo Dei*, C. X. §. *alterum*, & August. Barbosam, *Colleg. in Concil. Trid. ad verba Sess. 4. si quis autem &c.* qui hòc ipsò ceteras tantùm *vers. Latinas* postpositas esse innuunt; quanquam & de *Vulgatâ*, etsi à se, post *Sixtum V.* correctâ, ipse *Clemens P. VIII.* in *pres.* scribi passus sit, eam omnibus numeris absolutam pro humana imbecillitate affirmare, *difficile esse.* Baravi etiam, ut ut de nova suâ, Dordraceni conventus Decretò adornatâ, *Versione* admodum sentiant magnificè, eamque (Leusdeniò interprete, in *Philol. Ebrae. mixto* Diff. X. p. 77.) *auderent conferre cum qualibet alia versione cujuscunque lingua: Syriacâ* tamen, quam passim aliàs tantopere vel ipsi extollunt, eam præferre non adeò audent. Immò & *Angli* prærogativam huic non denegant, etiam si *Vers. suam Biblicam* jussu *Jacobi I.* correctam (Waltoni verbo, ex *Proleg. V ad Bibl. Anglic.*) inter omnes Europæas eminere, inque eâ (ut *Polus* in *pres. ad Synopf. Bibl. Critic.* loquitur, *plurima occurrere magna eruditionis peritiæque in linguis Originariis, acuminis & judicii plusquàm vulgaris specimina*, profitentur.

S. II. *Syriacam* verò N. T. *Versionem* dum appello, illam hîc inno, quam An. Dom. 1555. à *Mose Meridino*, in *Melopotamiâ* Sacerdote (ab *Ignatio*, Patriarcha *Jacobitarum Antiocheno*, ad hoc etiam, ut ea typis, in usum Ecclesiarum suarum, exscriberetur, in Europam misso) in *Miseto*. allatam, *Viennæ* primum edidit *Albert. Widmanstadius*, *J. C. etus & Imperatoris Ferdin. I.* Cancellarius, *Vir Orientall. Lingg. peritiss.*

De Antiquit. & Autorit. Vers. Syr. N. T.

etitissimus. Illa enim est, quæ ut divinum *Καμήλιον*, & insignis Orientis thesaurus, tanto Doctorum applausu excepta, ac tot passim formis & locis, Characteribusq; vel Syriacis, vel Ebraicis, cum punctis vel sine iisdem, æque variis autoribus latinitate donata, hætenus fuit edita: quæ mox An. 1569. Tremellii studio, e Msc. longe antiquissimo Heidelbergensi (eo procul dubio, quod ante 800. annos exaratum esse Rutg. Spejus, in *præf. Gram. Arab.* testatur;) emendata, ac latine facta, literis quidem Ebraicis, vocalibus tamen animatis, ab H. Stephano excusa est: Quæ An. 1572. Bibliis Regiis, à Plantino Antwerpæ exscriptis studio *Guid. Fabric. Boderiani*, cum traslat. Lat. literisque tum Ebr. tum Syr. inserta: An. 1575. Antwerpæ in *forma minori* à Christ. Plantino Literis Ebraicis; & rursus A. 1584. Parisiis in *forma quarta* literis itidem Ebraicis edita est. Quæ An. 1599. ab *Elia Hurtero* literis Ebr. & An. 1621. à *Trosio*, literis Syriacis in *quarta* reddita, & deinceps An. 1625. in *Opere Heptaglotto Parisino*, & 1657. in *Polyglotto Anglicano* cum nonnullis *supplementis*, comparuit; ex quo eam tandem A. 1664. repetiit, in *Octava* ut vocant.) *formâ Gurbierius*, & nunc quoq; ut nuper ex Sum. Rev. Dn. D. Baudevino, Superint. Sundensi, accepi. *G. Opitius.*

§. III. Quæ vel idcirco commemoro, quia non unam aliàs Syri habent ut Ver. ita & Nov. Test. *Versionem*. Quæsdam enim duplex ipsis V. T. Versio est, (quod & ipse Gregor. Abul. Farajius nos docet, à Cl. Pockockio allegatus, in *Histor. Arab.* p. 184, qui ejus ibi verba latina fecit;) *alia* sc. quam *Simplisem & Antiquam* appellant, quamque solam, tanquam ex Ebræo fonte tractam, in sacris suis adhibent, Gregoriò Syro authore, in *præf. Msc. L. Syriaci* cui tit. *מִן הַסֵּפֶר* quo succincta *scholia* in totam S. Script. complexus est; *alia* Recentior, quam Greg. Abul-Farajius *figurata* vocat, ex Græcâ τῶν LXX. Vers. longè post expressa, quâ de Andr. Masius, in præf. ad *Josuum* loquitur, quamque Arias Montanus, in *Admonit. ad Lect. Versioni* N. T. Syriaci in Bibliis Regiis præfixa, respexit, & solam extare falso credidit; ita & Novi Test. præter antiquissimam illam, quam §. II. memoravi, *Versionem*, plures recentiores habere creduntur, quod tum ex *Epistolis II. Petri & II. ac III. Joannis*, ut & *Juda*, hoc demum seculo a Pockockio e Bodlejana, quæ Oxonii est; Biblioth. cum Vers. Lat. & notis An. 1630. Lugd. Bat. seorsim editis; tum ex *Apocalypsi* simili ratione à Lud. de Dieu, e Scaligeriana demum Biblioth. eruta; & *Historiâ Adultera* ap. *Joan.* II. X. à laudato Dieu itidem primùm, in

Not. ad N.T. p. 443. publici juris factâ, apparet, quæ in antiqua editione (versione Syr.) non haberi, sed ex posteriore adjecta esse, fatetur Waltonus, Proleg. XIII, p. m. 395. quemadmodum nunc illa in Bibl. Polyglottis Anglic. nec non in Edit. Gutbiriana suppleta sunt: & amplius ex alio Msc. Syriaco IV. Evangeliorum, quod penes se esse Pokockius, in præfat. ad memoratas Epistolas, testatur; ut & ex alia adhuc Thome Hebraeleensis Translatione, cujus ille ibidem, ex Dionysii ejusdam Commentariis Syriacis, meminit, confirmatur. Fortassis etiam inter plures illos libros Syriacos N. T. mss. quos in Biblioth. Ducis Florentia se vidisse, Vir quidam Doctissimus Waltoni affirmavit, quorum quidam (vid. Walton. l. d.) satis vetusti sint, deprehenduntur hujusmodi translationes recentiores, a variis Autoribus profectæ; Quod ii dijudicabunt, quibus illos inspicere datum est.

§. IV. Oppidò magnifica verò sunt, quæ Syriacæ nostræ Versioni N. T. à doctissimis etiam Viris suspenduntur elogia, qui uno passim ore, unaque q. voce in summum dignitatis & eminentiæ Thronum eam evehunt. Etenim, Veritati prorsus esse consentaneum, censet Emm. Tremellius, in præf. N. T. Syriaci, eam inter ipsa Ecclesia Christi initia, vel ab Apostolis ipsis, vel ab eorum Discipulis profectam. B. noster Franzius, in de Interpr. Scr. p. 46 illam, quam certissimam, felicissimam, & divinam omninò esse jam antep. 38. dixerat, quæ ex omnibus Versionibus N. T. primum locum habeat, quamque ferme sapientes equiparare fonti Græco N. T. velint; absq. dubio statuit, ideo tam tenaciter & fideliter exceptam à Sanctis hominibus, quod in hac lingua Syriaca Christus locutus & conlocutus fuerit, adeò, ut dubium non sit, Apostolos & Apostolicos studiosissimè inquisivisse & conservasse formalia Christi verba. & ea in ista Versione ponere, sacrosancto quodam labore studuisse. Quin & per eosdem Epistolas Apostolorum in Sacram linguam transfusas fuisse ideo felicius, quod cum Apostolis Syri Doctores consuetudinem habuerint absque dubio crebriorem. Quibus congruunt, quæ B. Jac. Martini, in præf. N. T. Syr. Trostiani, de eadem Versione a lingua judicat, ubi in hanc (quam Christi quoq; vernaculam credit) novella Ecclesie N. T. scripta omnium primo fuisse transfusa, scribit, & quidem illo ipso tempore, quò Apostol. divini illi Doctores, à Christo ipso instituti, a Spir. S. immediate edocti & informati, Ecclesia Christi prima fundamenta apud gentes locarunt. Unde porro, arripe ergo aures, ait, Censor, quisquis es,

cujus es, qui cerebrum non in calcaneo, sed capite geris; Versio hæc est Syra, sed omnium prima & antiquissima, Versio est, inquam, sed omnibus aliis, ut probatior & plenior, præferenda. Versio est, adhuc dico, sed vel alicujus ex Evangelistis, vel omnino illorum, qui Antiochie habuerunt ipsos Apostolos presentes, quos de locis multis obscurioribus consulere & audire potuerunt. Ad hanc itaque solam, quando in fontibus Græcis quadam occurrit obscuritas, vel difficultas, tunc acceditur, hæc sola, quando de loci alicujus interpretatione versioneque dubium moveretur, tunc ac sine errore consultitur; per hanc solam Græcus textus verè illustratur, rectè intelligitur. Hujus enim solius auctoritas proximè ad ipsorum fontium majestatem accedit. Hæc Martini, Eadem B. Dn. D. Pfeifferi in *Crit. Sacr.* p. m. 282. Danzii, in *præfat. d. d. itus Syr. reclusi*, Leighii, in *Præf. Crit. S. N. T.* Waltoni, in *Proleg. XIII. ad Bibl. Polyglotta*, p. m. 397. Widmanstadii & Trostii, in *præfationibus suis ad N. T. Syr. Gesneri*, in *Mithrid.* p. 131. aliorumque Criticorum ac Philologorum ex præstantissimis quam plurimorum, est sententia. Unde & B. Glassius *Philol. S. L. 1. Tract. 2. Membr. 2. & Ad.* Rechenbergius, in *Dissert. de variantibus N. T. Lect. Gr. C. 3.* Syriacam hanc Versionem inter 4. Remedia, quibus mederi dubiis locis possimus, ponere non dubitârunt. Ac vel obiter hæc illud addo, quod ipse Gregor. Syrus V. Test. *Scholias*, in *Scholl. ad Psalm. XV.* adhuc *Mssis*, in suæ Vers. laudem (observante Waltono l. d. p. 397.) prædicat, res ait, nota est, quod, etiam si Græco translulerunt Armeni, qui Versionem suam ipsi Chrysofomo adscribunt) tamen cum Syriaco postea contulerunt exemplar eorum, & illud singulis in locis (cum Syriaco) concordare fecerunt.

§. V. Quomodo v. ex his omnibus intelligitur, illustra omnino esse Syriaci N. T. encomia, eique adeo insignes attribui prærogativas; ita & inquisitione non certè nulla dignum videtur, quibus fundamentis, & quam firmis, illa omnia nitantur, numq; ita se hæc habeant, ut nullus dubitationi locus sit relictus?

§. VI. Fundamenta ejus sententiæ si circumspicimus, palmarium, immò penè solum illud deprehendimus, quod a constanti & generali Ecclesiarum Orientalium traditione desumitur, cui, ut Waltonus l. d. ait, multum in hoc tribuendum, cum nulla ratio clara in contrarium afferatur. Examinanda nunc igitur paulò accuratius erit constans illa ac generalis Maronitarum, de hujus Translationis anti-

tiqvi

tiquitate, eique innixa autoritate tradito, & quantum illa heic valere possit, videndum. Principio equidem frustra omnino Waltonum, *præter Syrorum, etiam doctorum Virorum in Europa* testimoniis heic niti arbitror, cum horum fides omnis in antiquam ipsorum Syrorum traditionem resolvatur, quare de hac jam sola dispiciemus. Non vero nisi obscurus & inconstans apud Syros rumor, totâ hæc de re, esse ac fuisse, mihi quidem hæctenus videtur, isq; vel ex incerta veterû narratione, vel aliquali jactantia, vel undecunque tandem profectus & propagatus. Enim verò, si perpendamus, quantum tot diversis inter se de antiqua sua Bibliorum Versione sententiis illi digladientur, oppidò patebit, quam incerta res omnis videatur. Audiamus ipsum Greg. Abul-Farajium, cujus verba Edw. Pockockius, in *Hist. Arab.* p. 148. adduxit, ex quibus hæc latinè facta huc transferam: *Syri Orientales duas habent Versiones, simplicem illam, quæ è lingua Ebraica in Syriacam translata est post Adventum Domini, tempore Addæi Apostoli, vel juxta alios, ante eum, tempore Salomonis filii Davidis, & Hierami; alteram, figuratam, juxta LXX. Sc.* Similiter, ex Soadedo, Episcopo quondam *Haderbinsi*, antiquo apud Syros Scriptore, affert Cl. Gabr. Sionita, ipse Maronita (cujus operâ Mich. de. Jay, in concinnandis *Bibliis heptaglotis Paris.* usus est,) in *Præf. ad Psalm. Syriac.* quod sc. in gratiam Hiram, Regis Tyri, antiquiores V. T. Libri Syriacè conversi fuerint, donec reliqui unâ cum N. T. in Syr. sermonem, tempore *Agbari*, Syriæ Reg. cura Thaddæi aliorumq; Apostolorum transferrentur. Addit vero istic, & ingenuè fatetur, quorundam Syrorum sententiam esse, totam V. & N. Testamenti Versionem factam demum esse tempore *Thaddæi*, quem *Addeum* illi vocant, & *Agbari* R. Ecce Tibi vero, quam belle inter se conveniant testes illi domestici, hem quot Seculorum intervallo a se invicem absunt! bene quod non multum ultra M. annos distent. Cui igitur parti palmam adjudicabimus? Neutra heic certè pars suis caret Patronis. Gregor. Abul-Farajius hæret anceps, neutrique securè se addicere ausus videtur; alias cum Soadedo l. d. Sionita facit, at ab adversa parte stat Greg. ille Syrus, quem dixi. Vet. Test. Scholiastes, qui in *Scholiis ad Psalm. X.* Versionem totius Script. S. acceptam refert *Interpresibus illis, qui miserant ab Adi Apostolo, & Agbaro, Rege Aurbis, ad Palaestinam.* Gabr. Sionitæ sententiam, quæ & uti dictum, Soadedi fuit, pluribus refutat rationibus Cl. Waltonus, l. d. p. 396.

196. sq. quas hic repeti nihil attinet. Sed & alteram illam sent. quod se-
totum & V. & N. Test. tempore R. Agbari, cura Thaddæi aliorumque
Apostolorum, Syriacè conversum sit, cur magis certam credamus,
causa videtur esse nulla. Quanta enim & in illa occurrit traditionum
diversitas, quantusque sententiarum confictus? immò citius inter se
horologia, quam ipsi in sua hac traditione concordabunt Syri. Alii
enim, inter quos & laudatus modò Greg. Syrus est, plures fuisse statu-
unt Interpretes, huic negotio destinatos, curantibus sc. rem Thaddæo
aliisque Apostolis: Alii solum *Marcum* esse Paraphrastem affirmant,
quem adm. Guido Fabr. Boderianus in *Pref. ad N. T. Syr.* scribit, se per
litteras ex *Guil. Postello* (qui Baumbachio, in *Tr. de Ling. Or. C.* 13 autore,
parte Asia semel atque iterum peragrata, magnas & Syriacæ & Arabicæ
linguæ opes consecutus est) accepisse, quod Syri ex avita traditione cre-
dant, & ipsi affirmaverint, *Marcum Evangelistam non modò Evangelium*
suum, sed etiam ceteros omnes N. T. Libros linguâ patriâ, b. e. Galilæâ Sy-
râve, transfuisse: id quod & *Gualperius*, in *Sylloge vocum exoticarum*
N. T. nos docet. Annon hæc verò omnia per se corruunt? sive enim
nunc eos sibi invicem contradicere statuamus; sive *hos cum illis* ita
conciliemus, ut plures alii Vet. T. vertendo incubuisse dicantur, cum
solum *Marcus* circa N. T. elaboraret: semper tamen res incerta, immò
falla apparebit. Quod si enim sibi mutuo repugnant, suo ipsi se ipsos
jugulant gladio, resque adeo dubia manet & incerta, ut apud ipsos, ita
& merito apud nos. Si verò eâ, quâ dixi, ratione eos concordare in-
ter se credamus, aperte falsi sunt illi omnes. Quàm ineptè enim *Marcus*
totum N. Test. e Græco Syriacum fecisse, statuatur, quis rerum
tam ignarus est, quin animadvertat? cum tot N. T. Scripta Canonica
dudum post *Marci* obitum [quem Hieronymi *Catalogus de Script. Eccl.*
ad ann. 8. Neronis refert] à *Viris Joannis & Joannis* consignata esse constet. Im-
mò, quâ ratione vel solum *Joannis Evangelium*, quod is, Epiphanio teste,
jam ætate valde provectus & morti proximus, sc. ex supputat. Du Pin
in *Judic. Chronol. Autorum N. T.* ejus *Biblioth. N.* præfixo, & Baronio,
in *Annal. Eccl. ad ann. 99. n. 2. secundam ea, quæ ab Athanasio & aliis*
testata habentur, cum à Nerva Imper. revocatus Ephesum ex Ins.
Patmo esset, circiter annum post Christum nat. ferè 100. occasione ena-
tarum *Ebionis & Cerinthi* hæreseos, multisque adeò post *Marci* exces-
sum annis scripsit, ille Syriacum facere potuit? Unde & hæc tam in-
cepta

cepta Syrorum traditio apud eruditorum neminem, quod sciam, assensum
nacta est.

§. VII. Dicat vero aliquis, contradicant sibi licet invicem Syri, dum hæc ita tradunt, nihil tamen obstare, quò minus illa sent. vincat, quæ *Syriacam* Bibliorum Paraphrasin totam procurante Thaddæo, aliisque Apostolis, sicque plurium Interpretum studio, tempore Agbari R. adornatam tradit, quam sent. Greg. etiam Syri, V. T. *Scholiasis*, esse, dictum est. Ecce facile responderi posse puto, (a) non opus adeo esse, illis à nobis statim assensum tribui, quem eis ipsimet Syri alii denegant, qui vel ad Salomonis tempora partem Veri. Syriacæ V. T. referunt, cum ipso *Soadedo & Sionita*, magnis apud Maronitas nominibus; vel Novi saltem T. Paraphrasem solum esse *Marcum* tradunt, quicquid etiam sit de istarum opinionum veritate. (b) Nulla ea de re apud Ecclesiasticos Scriptores, etiam Vetustissimos, hæcenus reperiri Monumenta, qui tamen id non taciturni videbantur, si tam præclarum opus Thaddæus aliique Apostoli moliti fuissent; sed omnia ad obscuram sine capite, & incertam dubiæ traditionis famam redire. (c) Remota, ut illi quidem dicunt, factam, vel ideo minus probabile fieri, quia *Joannes* Evangelium suum annos circiter 100, post nat. Christ. demum scripsit, quo tempore num ullus Apostolorum superstes fuerit, non constat, cum tot jam etiam Viri Apostolicæ vivis erepti essent; quomodo igitur Thaddæum aliosque Apostolos procurare illam Versionem potuisse putabimus? nisi, per inauditam quendam *πελάγην*, eos Evangelium Joannis transtulisse credamus, antequam id ipse ex divina inspiratione consignasset. (d) Non deesse inter ipsos etiam Syros, eosque Doctissimos, qui planè nulli, ex iis, quas attulimus, de Syr. Versionis antiquitate sententiæ, adeoque nec isti, quæ præstare reliquis videbatur, calculum attribuere audent. Ubi, ne de Greg. Abul-Farajio, cujus jam supra testimonium retuli, quid dicam, ad ipsum Mosen Meridinaum s. Mardenum, Syrum in Mesopotamia Sacerdotem; provo, cujus (quod sc. ad hoc, ut Nov. Test. Syr. typis excudendum curaret, in Europam missus fuerit,) mentio jam ante facta est, qui à Paulo Vergerio, Episcopo olim Justinopolitano, & duorum Pontificum per Germaniam Legato, mirabili tandem occasione (à Sleidano L. XXI. de *Statu Relig. descripta*) ad Protestantium Ecclesiam adducto, rogatus, quemnam

putaret

putaret ſcripſiſſe lingua Syrâ N. illud Teſtamentum? reſpondit; autorem ſe ignorare, quod ipſe ille teſtatur Vergerius Dial. 3. contra Hoſium Cardin. At verò ipſe hic Moſes Syrus fuit, immò Sacerdos, quis autem credat, hunc Sacerdotem nihil de tantâ ſuæ Verſionis (quâ in Liturgiis ſuis quotidie Syri utuntur) antiquitate & autoritate, quodque ipſorum Apoſtolorum auſpiciis ac ſtudio adornata illa eſſet, compertum habuiſſet: nec ſtudio illud diſſimulaſſe putandus eſt, cum id potius in gentis ſuæ gloriâ, Verſionisque iſtius, ob quam iter tam difficile ſuſcipiendum ipſi fuerat, commendationem, diſturus fuiſſet, & Vergerius ille (ut ipſe l. d. memorat) Moſen hunc domi ſuæ habuerit, idque datâ operâ, ad ſui informationem, ex eo ſeiſcitatus fuerit. (€) Etiam ſi ponamus, Paraphraſin aliquam Syriacam, ſtatim poſt Apoſtolorum tempora, (ab ipſis enim Apoſtolis eam eſſe profectam, proſus improbable eſt) concinnatam fuiſſe, quis tamen ſe vadem tutò ſatis præſtabit, Verſionem Syr. hodiernam, quæ eruditorum hodie manibus teritur, non verò aliâ aliquam, temporum injuriâ deperditam, vel adhuc latentem, intelligendam eſſe, cum ratio nulla neceſſaria, quâ ad ſtatuendum illud movear, adſit, plures verò fortaiſſis, quæ in dubium me conjicere queant, ut deinde videbimus. Certè non unam Bibliorum, & imprimis plures N. T. verſiones Syris eſſe, jam antè oſtenſum eſt. Et meminit ſanè Cl. Pococke, (in Pref. Epp. diſtictarum) Verſionis cujuſdam IV. Evangeliorum, à Viro quodam Doctiſſ. ſibi communicatæ, quæ Græcum certè magis quàm Hebræum exprimere videtur, quàm que pridem Doctorum manibus teratur, eamque, ſi e re videatur, ut aliquando lucem videat, operam ſe daturum, olim promiſit.

§. VIII. Interea donec certiora edocear, non meliori loco hanc Syrorû traditionem, de iſtâ à Thaddæo & Agbaro R. procurata Verſione, habere poſſum, quàm quò Thaddæi Evangelium, ab ipſo Gelafio P. M. diſtinct. XV. ut apocryphum reprobatum; aut illam, de imagine Chriſti in ſudario expreſſâ, & ab ipſo ad hunc Agbarum miſſâ, narrationem, quam quidem Evagrius primùm produxit, (Hiſt. L. IV. C. 17.) autoritati Procopii (qui verò eâ de re nihil) falſo innixus; quæ apud Græcos tamen recentiores ad eò conſtitit, ut Auguſt. 16. d. in Feſtum abierit. Imò non plus ei fidei tribuere hætenus poſſum, quàm iſti, quæ apud Euſebium (L. 1. Hiſt. Eccl. C. 13.) de iis, quæ Thaddæus cum Agbaro illo (qui ab aliis *Aurbi*, ab aliis, *Syrie*, ab aliis rurſus *Edeſſæ* Regulus fuiſſe dicitur, inque numis quibusdam antiqvis, contra optimorum tamen Miſtiorum fidem, *Abgarus* appellatur) egerit, legitur, relationi, qui ſc. ad eum, prout ipſe antè Chriſtus, ſuis ad illum literis, ei promiſerit, aſſumtò

in caelum Dominò, ablegatus, eundem a morbo liberaverit, & in fide instruxerit; quod sanè in piàm aliquam fraudem à nonneminè, intentione quidem non malà, confictum, Epistolasque adeo inter Christum & Agbarum, quæ apud Euseb. l. d. leguntur, mutuas, esse suppositas, qui nasci emunctioris sunt, & Ecclesiasticæ antiquitatis peritiores, unò quasi ore fatentur. Quemadm. & (ne nunc de Erasmo, in *Epist. T. IV. Opp. Hieron.* præmissa, R. Simonio, in *Histoire Critique N. T.* p. 23. Majo, in *ejus Exam.* p. 28. Riveto, in *Crit. S. L. I. C. I.* Coco in *Censur.* Spanhemio, Hornbeekio aliisque dicam) Centuriatores Magdebb. *Cent. 1. L. 1. c. 2. p. 11. & L. II. C. 10. p. 184.* Edit. Oporin. ob id monumenta ista, licet ab Eusebio ex ipsius Edessæ, in qua tunc regnabat Agbarus, tabulariis & monumentis publicis, in quibus antiquitates urbis & res Agbari gesta continebantur, desumpta, atque ab eodem a Syrorum lingua fideliter translata, (ut ipse scribit l. d. vertente H. Valesio) pro germanis plenè agnoscere, sunt veriti, eorumque nuper fidem prorsus omnem, ex iudiciis non paucis, destruxit, inter alios, Ellies Du Pin, in *Nova Biblioth. Auth. Ecclesiast.* L. I. p. 1. sq. Sed & hoc ipsum, quantum suspicari licet, ansam præbere potuisse isti Syrorum circa Versionem suam traditioni videtur, etsi utrumque fortè falsum sit. Attamen illud, quàm ineptè etiam confictum sit, majori longè gaudet verosimilitudine, eò quod monumentis publicis, ex ipsis Agbari Archivis petitis, comprobetur; quàm quidem hoc, quod de suà versione Syri commenti sunt, nullo verò tam splendido fundamento nititur. Quamquam nihilominus res incerta maneret, etiamsi Monumenta hujusmodi ex Edessæ Archivis pro ea afferri possent, cum & illa aliquando, fefellisse, tum ex adducto, tum ex alio exemplo pateat, quod Nicephor. L. II. C. 7. itidem ex Archivis civitatis Edessæ refert, quasi Persarum Rex pictorem, ad depingendum *Dom. Christum*, miserit, quod quidem nullà veritatis specie se commendare cuiquam poterit.

§. IX. At verò, dicere fortè contra hæc quis posset amplius, in eo tamen constanter consentire omnes, quod nec improbable videtur, antiquissimis sc. temporibus, nec multùm infra Apostolorum ævum, istam N. T. Versionem (quâ de nunc quidem nobis solum sermo est) Syriacam prodiisse, & propterea fidem illis non adeo omnem fore denegandam. Nondum tamen per ea satis me adduci sentio, ut nullum mihi circa hujus Versionis antiquitatem, (si quidem illa saltem longe ultra Niceni Concilii tempora extendatur) ejusque adeo autoritatem, superesse

peresse dubium, confitear. Jam enim antè de Mose Meridiano dixi, ipso homine Syro, & quidem Sacerdote, qui hanc de re interrogatus, interpretem, quis & quam antiquus ille sit, se nescire aperte professus est, quod idem non alios quoque ejus gentis homines hac in causa cum ipso sentire, quis dixerit? Unde nego, constantem omnium Maronitarum de tantâ hujus Paraphraseos antiquitate esse, semperque fuisse sententiam. Porro & hoc dici hic potest, quod similiter jam superius allatum est, fides, post ipsos statim Apostolos, istiusmodi interpretationem Syram N. T. adornatam esse, quis fide pro illa jubeat, quod ea ipsa illa sit, quæ nunc nostris in manibus versatur, & de qua h. l. disquiritur; vel annon ea sit illa, cujus, ex Pockockio jam ante (§. VII. fin.) mentio injecta est, aut quæcunalia, si deperdita si adhuc alicubi delitescens. Præterea verò exinde, quod Syri plerique, etsi in quibusdam circumstantiis à se invicem dissentientes, in eo tamen concordent, quod antiquissimò, Apostolorumque ævo proximò tempore, hac sua Paraphrasis confecta sit, minùs solidè mihi statim videtur collegi, istam vetustatem illi reverà & certò competere. Sic enim, quod exempli heic gratia afferre liceat, etiam duobus illis Auctoribus, qui (ut est in *Supplemento Danielis*) Susannam adulterii crimine ream peregebant, fides hanc in causâ tribuenda fuisset; quia, etiamsi in levi aliqua circumstantia, sc. in sola loci determinatione, a se invicem testando discrepabant, in eo tamen constanter conveniebant, quod adulterii se illa crimine contaminâisset, quodque ab ipsis in eo deprehensa fuisset; quis ita verò existimaverit? Quem denique fugit, quàm sæpè vetustâ quadam, eaque constantissimâ traditione civitas vel gens aliqua, suis de rebus asserat, quod tamen veritati minùs consentaneum, & si accuratiùs res ipsa pensiculetur, planè falsum deprehenditur? Et, ne à Judaico nunc populo ejus rei exempla (nam quam plurima certè, & e Rabbiorum commentis non ignota sunt) petam, ad Chineses heic tantùm provocabo, qui (quemadm. & Chaldæi,) longiorem annorum memoriam nobis in fastis suis consignatam ostendunt, quàm e SS. Scripturæ computatione cogi possunt. Ubi quidem Martinus Martinus, sagacissimus ceteroquin rerum Chinesium indagator, in *Decad. I. Hist. Chin.* adeò se torquet, ut, quomodo nodum hunc solvat, nesciat, dum ab altera parte irrefragabilis S. Scripturæ stat auctoritas, ab altera vero, unanimis & celebrata adeo Chinesium Historicorum fides, quâ accuratiorem vix ullam Orbis nationem, ad res suas consignandas attulisse,

multi ultrò largiuntur. Ex quibus omnibus satis manifestum esse puto, non tam facilè istis Syrorum traditionibus, non æque in literarum monumenta relatis, imò ne inter se quidem consonis, sed incertis ac variis, adduci nos posse, ut assurgere illis assensus noster statim debeat. Neque enim est, quod quis hec excipiat, istam quidem tam constantem Chinenfium traditionem apertè à SS. literis falsitatis convinci, sed de hujus Syrorum traditionis veritate nihil adeo esse, quod dubitare nos jubeat; quemadm. idè Waltonus *Constanti isti ac generali traditioni* (ut l. d. scribit) *multum in hoc tribuendum putat, cum nulla ratio clara in contrarium afferatur.* Præterquam enim quòd illa *consequentia* nulla sit, non pauca sanè produci posse mihi quidem videntur, quæ dubitare nos de istius traditionis veritate jubeant, ut deinde ostendetur. Et jam video, Waltonum in hac *questione licet facti*, ubi non audiri aliàs illæ solent, *rationes tamen desiderare claras, in contrarium hec afferendas* ei qui dubitet; qui & ipse, quòd minus *ab Apostolorum aliquo factam* istam Paraphrasin concedat, hæc *ratione* movetur, quia *sic divinam & parem cū reliquis Libris sacris eam habituram credit autoritati.* quasi Vir aliàs etiam *Jeromos*, non quoque aliquid extra statum *Jeromos* scribere potuisset? eadem certè ratione de Davidis (qui & ipse Vir *Jeromos* aliquando extitit) Epistolâ, quam de Uria cœde is ad Joabum scripsit, II, Sam. XI, similiter pronunciandum foret, eam *divinam & parem* cum Psalmis ejus *autoritatem* habere. *μη γένοιτο.* Sed nunc in viam.

§. X. Alia præter hoc, quod ab orali ipsorummet Syrorum traditione petebatur, argumenta pro ista Syræ Vers. N. T. antiquitate, vix occurrunt. Quod enim Waltonus d. l. p. 398 præterea de *קריב* & *קרי* profert, quæ Syrus in V. T. interpretatione promiscuè secutus deprehendatur, unde illam antè, quàm illa à Masorethis annotata sint, prodiiisse colligit, leve videtur, & Vet. tantum Testamenti versionem tangit, de quâ hec per se non adeò lis est. Quia vero mihi id quidem valdè sit verosimile, Syriacam V. & N. T. translationem ferè simul circa eadem tempora natam esse, paucis saltem illud, quod objicitur, considerabo. Supponit autem Waltonus: Masoretharum *קריב* & *קרי* esse Lectiones Variantes, e quibus Judæi, ex quo annotatæ sunt, *קרי* semper præferendum statuunt. At nihil inde pro ista jactata antiquitate concludi posse videtur, aliàs enim & *Aquila*, *Symmachi* ac *Theodotionis* Versiones Græcæ, quæ, ut ipse Walt. *proleg.* II. X. p. 302. agnoscit, æquè ac Sy-

rus, id non observârunt, Apostolorum tempora attingerent. Ponamus v. quæ quorundam est sententia, jam circa Esræ tempora illud Masoretharum studium cœpisse, (cùm ipse quidem Waltonus alibi, sc. loco modò dictò, maximæ ex parte ad Tiberiensem demum tempora, circa Sec. VI. istas annotationes referat, unde sec. istam ejus Sent. *nihil* heic sequeretur aliud, quàm quòd Paraphrasis hæc non post Tiberienses demum orta sit: id quod huc nihil facit, ubi, an illa Apostolorum ævum æquet, disputatur; quare non immeritò P. Rich. Simon. *Disquis. Crit. C. 27. Waltonum parum consentaneè interdum loqui*, videtur judicasse.) cur quæso non etiam post ortum jam קרי & כתיב Interpres Syrus, isque Christianus, æquè potuisset illa promiscuè sequi? Nam serius demum קרי pro Variante Lectione haberi, & ex nimia erga Masorethas reverentiâ locוסֵב כתיב textui quandoque ipsi (ut mihi quidem videtur) inseri cœpit, quod in initio olim non nisi in gratiam imperitiorum, ad facilitanda obscuriora quædam loca, à Masorethis seorsim annotatum fuerat, siquidem illud plerumque illustrare & magis explicare ipsum כתיב solet, id quod & Masorethæ tantum videntur intendisse, et si crassam ipsorum quoque in Criticis ignorantiam non raro arguat, ut ex tot vocibus, datâ, ut facile apparet, operâ, quotiescunqve ferè occurrunt, annotatis, vel obiter attendenti patet, quòd jam ostendi ex parte Excellentiss. Dn. Dantzius, in suo מרקקק s. *Literatore Ebræo-Caldeo*, p. 63 sqq. & uberius V. D. in *Masora thronò morâ*, quam se meditari, tã privatim sæpè, tum & publicè l. d. p. 16 & 74. non ita pridem innuit, monstrabit.

§. XI. Tremellius quidem etiam, in *Prefat. ad N. T. Syr. Venerandam ejus antiquitatem abunde confirmare credit, incorruptam Sermonis ejus elegantiam*; Sed inde istam, quam illi prætendunt, antiquitatem, ad ipsa Apostolorum tempora accedentem, minus recte probati, crediderim, cum eodem argum. *Epist. II. Petri, II. & III. Joannis, ac Judæ*, ipsius etiam Tremellii judicio recentioribus, tanta antiquitas conciliari possit, quippe in quibus non minus illa sermonis puritas conspicitur.

§. XII. Tandem verò tantam dictæ Paraphrasis vetustatem ex inferis nonnullis argumentis probari, in ipsa Versione, quæ magnam ejus antiquitatem testentur, Waltonus dicit, sed dicit tantum, si quidem tantam, quæ Apostolorum ævo proxima sit, intelligit: ad eam enim probandam non sufficit defectus *Epistolarum Judæ, II. Petri, II, & III. Joannis, Apocalypses*

calypseos, & *Historia de Adultera*, ap. *Joan.* IX. in antiquissima Syrorum versione, ad quem heic quidem & Tremellius d. provocat, q̄s inde colligere liceat, Versionem istam tempore Apostolorum (quo de nunc disputamus) prodiisse, quia in primitiva *Eccl.* de harum partium *authoritate Canonica* à nonnullis dubitatum sit. Ex hoc enim quàm optimè contrà videtur concludi, minime illam ab Apostolis, vel Apostolicis saltem Viris concinnatam esse, quia Apostolico ævo nondum illa dubitatio obtinuit, nec illi nescivissent, qui Libri *Canonici* essent, nec ne? vel si nescivissent, omnino explorassent, inque rei veritatem & certitudinem pervenire facillimè potuissent. Immo hinc satis constat, seriùs huic Versioni manus applicatas esse, circa illa nempe tempora, quibus dubitatum jam à quibusdam est, de nonnullorum N. T. Librorum *Joan. d. 5. 12.*, quod usque ad Conc. Niceni I. tempora, & si nonnullos ex Paribus respicimus, etiam aliquamdiu post, durasse constat Quemadmodum & II. demum seculò illud Biblia vertendi, variàque ratione edendi studium cœpisse, & postea invaluisse, constat, cum *Aquila*, *Symmachus*, *Tœodotion*, *Origenes*, aliique ad hoc negotium animos manusque appellerent.

§. XIII. Enimverò si I. vel II. saltem post natum Christum Seculo, Novi Test. Syriaca hæc Versio facta esset, cur quæso Interpres ille *Apocalypsin Joannæam* tum prætermisisset, cum I. & II. dō, immò & III. seculò neminem Orthodoxorum extitisse constet, qui non pro L. *Canonico* eam habuerit? nec quemquam ostendere possit Eusebius, L. III. *Hist. Eccl.* C. 25. ubi is quosdam suo tempore de illa dubitasse refert, aut alibi, nisi quòd L. VII. C. 25. ex fine Seculi III. meminit *Dionysii Alexandrini*, qui in LL. *de Promissionibus contra Nepotem*, quosdam antecessores suos eam rejecisse, scripserit; ubi tamen num fidem mereatur, & qui illi sint, nescio, quia nec ab ipso illic, nec ab alio ullibi, quod sciam, nominati reperiuntur. Sed potius ex eodem Sec. *Origenes* hujus *Dionysii* Præceptor. (qui etiam super *Apocalypsin Expositionem* pollicitus est, observante Will. Cave *Hist. Lit.* p. 59.) in *Comm. ad P̄jainam I.* (teste Eusebio L. VI. C. 25.) & in *Tomo V. in Joannem*; (quod ejus testimonium etiamnum legitur in *Opp. Orig.* P. II. p. 88. edit. Huet.) nec non *Tertullianus*, L. IV. *contra Marcionem*, c. 5. inque L. *de Prescriptionibus* C. 33; & *Clemens Alexandrinus* L. VI. *Stromat.* C. 4. inque *Pædag.* L. II. c. 12, afferri possint, qui veriores sententiam heic agnoverunt.

Qvin

De Antiquit. & Autorit. Verf. Syr. N. T.

17

Quin & ipse hic *Dionysius*, etsi, num *Joannis Apostoli* sit, dubitet; *rejicere tamen non audeat*, praesertim cum multi ex fratribus (ut ipsaejus verba loc. supra d. recitat *Eusebius*) eum (*Librum*) magni faciant, Unde ipse illum ἀγὴς ἐναυ τινος, ἢ ἱεροπνευστος, agnoscit ac fatetur. Ex Seculo verò secundo idem *Eusebius* L. IV. C. 18. *Justinum Philosophum & Martyrem*; L. V. C. 8. *Irenaeum*; L. IV. C. 24. *Theophilum Antiochenum* (qui in L. contra *Hermogenianos*, testimoniis, ex *Joannis Apocalypsis* petitis, usus fuerit); L. V. C. 18. *Apollonium* (qui in suis contra *Catabrygarum* hæresin Disputationibus, similiter hujus Libri autoritate pugnaverit); producit. Et *Justini* quidem hac de re testimonium, T. II. Opp. ejus, in *Dialogo cum Tryph. Jud. Irenæi* quoque passim plurima, in LL. *adv. Hæreses*, hodie dum legimus. Immo *Justinum* in super in hunc *Librum* Commentaria edidisse, *Eusebius* in *Chronico*, & *Hieron.* T. I. Opp. in *Catal. Script. Eccl.* testantur; quod idem illic de *Irenæo* quoque *Eusebius* & *Hieronymus* perhibent, quorum hic (quod vel obiter addo) in *Præf. 18. Comm. in Epsa* illum, quem ante dixi, *Dionysium Alexandrinum* Episc. istum *Irenæi Commentarium* adversò scriptò (quò *M. annorum fabulam* irriserit) refutasse, autor est. Sed ex eodem Seculo *Melitonem*, Episc. Sardenf. Commentariò *Apocalypsin* illustrasse, ex laudato *Eusebio* discimus; similemque laborem III. quoque seculo inclytum illum Martyrem *Hippolytum*, *Arabæ Metropolitanum*, & *Irenæi* (si *Phozio* credimus) Discipulum, in summis, iterum in *Catal. Scriptorum Eccl.* nos docet Pater ille *Stridonensis*, quemadmodum eodem seculo & *Methodius* (quem & *Eubulum* vocant) *Olympi Lyciæ*, post *Tyri* Episcopus, simili tunc operâ defunctus est, cujus Expositionum *Apocalypicarum* fragmenta in *Rhapsodiis Explicationum Aretæ* Episc. *Cæsarensis*, in *Apocalypsin* leguntur. Taceo *Victorinum Pictabionensem*, qui pariter circa Seculi III. exitum in *Apocal* Commentarium, Parisiis aliquando editum, composuisse dicitur, sed quem genuinum esse, *Bellarminus*, in *de Scriptor. Eccl.* Rivetus, *Crit. Sacr.* L. II. C. 20. alii que negant. Taceo etiam quæ ex ipso IV. quoque Seculo pro Canonica Autoritate *Apocalypseo Job. Apostoli* allegari possent, *Concilia, Ancyrantum* nempe & *Carthaginense* II; nec non, qui vel ex I. Seculo produci aliàs hanc etiam in rem posset, *Dionys. Areopagitam*, in *de Ecclesiast. Hierarchia*, Part. III. C. 3. niti ejus testimonii fides, ut omnium aliorum ejus Seculi monumentorum, (præterquam quæ ei ἀγὴς ἱερῶν ἀνδραγωγοὶ consignarunt) eruditioribus esset suspecta. Illi autem nunc omnes, cur *Apocalypsin Joannæam*

C

naam

nam vel in suis contra hæreticos disputationibus adhibuissent, vel expositionibus suis illustrassent, eamque *Joannis Evangelistæ* esse tam certò confirmassent, si de hac, ejusque Canonica autoritate, dubias antecessorum suorum extitisse sententias, cognovissent? Ex quibus vero omnibus liquet, constanter aliquandiu primitivam Ecclesiam, omnesque in ea Orthodoxos, *Apocalypsin*, ut *Canonicum Joannis Apostoli & Ev. scriptum*, veneratos esse, etsi, ut ex Eusebio jam audivimus, aliquantò post de ejus *divinitate* dubitare aliqui præsumserint. Annon igitur necessum fuisse apparet, autorem nostræ Syriacæ N. T. Versionis, si eo tempore is extitisset, etiam hunc Librum Syriacè convertere? Mihi quidem argumentum hoc contra istam, quæ jactatur, Syriacæ nostræ Verf. antiquitatem non videtur nullum, aut prorsus contemnendum, quod tamen a nonnullis, quæ dici contra id posse videbantur, paucis adhuc conabor vindicare.

§. XIV. Neminem equidem hæc cogitaturum eredo, *Apocalypsin* fortè a Joanne serius, quàm reliqui N. T. Libri in sermonem Syrorum sunt conversi, exaratam esse, sicque tum non potuisse cum aliis Libris transferri: Cum constet, *Evangelium Joannis*, quod tamen a Paraphraste nostro utique redditum est, adhuc post *Apocalypsin* scriptum esse, *brevi* quidem, si sec. vulgarem sent. (quæ & Eusebii, in *Chronico*, est) hanc ad ann. Dominicè circiter 96. (quando *Joannes* in Pathmo Ins. a *Domitiano* eò relegatus, degebat) referamus; longè vero, si cum Epiphano, *Hæres. LI de Alogis*, Num. 33. imperante *Claudio* (qui primà vice *Joannem* in Pathmum abegit) eam visam, inque literas ab illo relatum statuamus; Cui sent. etiam *Andreas & Arethas* Cæsareenses Episc. apud Sixt. Senensem, *Bibl. S. L. 1. p. m. 33.* & quisquis postea *Syriacam* fecit *Apocalypsin*, (de qua mox) Interpres, in hujus *Πνευματικῆς* (qui tamen *Claud. Domit. Neronis* nominat) nec non, ex recentioribus, *H. Grotius*, *Ligtfootius*, *Peganius*, hoc enim Viro nomen placuit in *Apoc. Explicatione* p. 223.) & *Hardius* (in *præf. Conjectur. de Millenario*) favent. Si quis verò illud hæc in contrarium afferri posse putet, omninò jam primis illis Seculis statim fuisse, qui *Apocalypsin Joannis* reprobaverint, quales *Cerdonem*, *Marcionem*, & *Marcionistas*, *Alogos*, *Theodorum Byzantium*, & *Theodorianos* fuisse, vel ex Epiphani *Hæresibus* passim manifestum sit: facile respondebitur, illos omnes Hæreticos, & Orthodoxæ Christi Ecclesiæ apertos hostes fuisse, qui malitiâ & hæretica fraude

fraude inducti, ut aliis scœpè, ita & huic Libro contradicere ausi sunt, si quid ibi, quod somniis suis adversaretur, reperissent. Et, ut alia præteream, ipsius etiam *Joannis Evangelium* ab illis ipsis quoque *Alogis*, eodem Epiphano L. 2. *Heres. LI.* & Augustino, in L. de *heresibus ad Quodvult Deum C. 30.* perhibente; nec non a *Theodosio illo Byzantino*, (quod similiter Epiph. refert, *Heres. LIV.*) ut & à *Fausto ac Manichæis* &c. impugnatum est; quod nihilo tamen minus *Paraphrastes noster Syriacum* facere non dubitavit. Hæreticorum autem clamoribus nemo Apostolos vel Apostolicos Viros (a quibus tantam autoritatem huic Versioni aliàs scœnerantur) aures præbuisse dixerit. Sufficit aut mihi, probasse, nullum in primis istis Seculis *ex Orthodoxis* fuisse, quo de factis constet, eum *Apocalypsin Jo.* pro L. *Canonico* non habuisse; quod enim post ea tempora quidam, forsitan continuis istis hæreticorum, quoque vin & aliorum, qui perhibente *Euseb.* locò mox citando) eam, quam *Chiliasiticis* somniis patrocinari putabant, *Cerintho*, Proto-Chiliasitæ falsò licet tribuebant, clamoribus abducti, extiterint, ex *Euseb. L. III. Hist. Eccl. C. 25. & 39.* *Hieron. Epist. ad Dardanum. T. III. Opp.* *Amphilochio in Catalogo Librorum Canon.* *Greg. Naz. in fine Carminum αὐτῶν γρησιῶν β. βλῆων τῆς ἰσοπέυσεως καὶ φῆσεως*, & *Concil. Tolet. 4. Can. 16.* &c. abunde cognoscimus. Unde nunc colligo, eo demum ævo, *Paraphrasin nostram Syriac. N. T.* esse compositam, quò jam nonnullos de hoc L. suspensos tenuit dubitatio. Neque obverti hæc poterit, intercidisse fortassis quædam per injuriam temporum, de nostra tam antiqua N. T. Versione Syriacâ; cum superius jam probatum dederimus, ex *Gregorio Scholiaste Syro*, in *Pref.* Operis ejus, in plurimis Orientis Ecclesiis eam quotidiano usu in peragendis Sacris teri, & constanter semper obtinuisse; quâ igitur veritate tale quid contigisse cogitabimus, cujus tamen jacturæ nec restitutio facta sit, nec memoria apud ipsosmet Syros hodie superstita? Certè *Ludov. de Dieu*, in *Pref. Apocal. Syr.* ab ipso è *Bibl. Scalig.* primùm editæ, miratur, cum N. T. ab *Ignatio, Patriarcha Antiocheno*, per *Mosen Meridinaum*, è *Mesopotamia Sacerdotem*, in Occidentem mitteretur, in *Syriam* reportandum, imò in gratiam *Syriacarum Ecclesiarum Vienna*, A. 1555. imprimeretur, *Apocalypsin* cum II. *Epistolâ Petri*, II. & III. *Joannis*, nec non *Ep. Juda* defuisse; indeque non malè ibi colligit, quòd, ut olim, ita & cum apud omnes Orientis Ecclesias, ista S. *Scripte. partes communiter* nondum receptæ fuerint. Et pergit: extitisse tamen, certum est

provocatq; ad *Widmansadium*, qui in *Praf. ad illas*, quas ipse quidem in suo N. T. Syriaco dedit, *Epistolas Canon.* asserit, reliquas *Petri, Ioannis & Iuda*, unà cum *Apocalypsi*, *Esse extant apud Syros*, tamen (quia sc. Canonicam apud ipsos autorit. non obtinent & ex recentiori quadam translatione ea esse constat) *in exemplaribus, quae ille securus sit, defuisse.* Ex quibus id quoq; patet, nec adeo locum huic objectioni esse, quasi ea, quæ extat, *Syriaca Apocalypsis*, à *Mose* isto quondam etiam *Widmansadio* qui id l. d. perhibet) promissa, a *Possevino*, in *Appar. ac G. Amira in Gram. Chal. Syr.* p. 241. memorata, tandemque à *Lud. de Dieu* in lucem producta, fortassis illa ipsa sit, quæ unà cum reliquis quoque N. T. Libris ab Apostolico quodam Viro profecta olim fuerit. Neque enim pari antiquitate atque autoritate apud ipsas Ecclesias Syriacas gaudet, eamque, æq; ac *Epistola* ista prænominata, recentioris ævi esse, ex iis quæ jam de illa dicta sunt non solum perspicitur, sed etiam ostendi id amplius facile posset, nisi ab Eruditis ultrò concedi viderem. Illud adhuc addo, quod, quemadmodum *Ed. Pococke*, Editor *Epistolarum Syrarum*, modò commemoratarum, in *Prafat.* ex verbis *Dionysii* cujusdam (ex *Comment. ejus Syr. prafat. ad Ep. II Petri*) collegit, has non fuisse versas in L. Syram cum Libris qui diebus antiquis redditi sint, & sibi multum discrepare ab iis quas *Thomam Episc. Heracleensem* primum transfuisse *Dionysius* ille innuit, utpote quas magis cum *MSCIO* suo exemplari *IV. Evangeliorum* (de quo S. VII mentionem feci) congruere, hic *Anglus* deprehendit; ita *Ludov. de Dieu*, in *Praf. ad hanc suam Apocal. Syr.* ex peculiari loquendi ratione, quâ hic libellus longè luxuriet magis, quàm qui antebac e. N. T. editi fuerunt, concludat, diversam planè esse interpretationem istam, reliquis libris antiquis dissimilem, dum ille *Interpres* e. gr. ut græcum textum sollicitè premeret, ubi artic. emphaticum, *ὁ ἰδὸ* reperit, non sufficere ratus, vocem *Syram* in *statu*, quem vocant, *emphatico* (qui Ebraeorum articulo *ת* apud Syros aliàs respondet) collocare; ne *emphatu* Græci articuli videretur neglexisse, Pronomen 3. pers. *הוּ* quod aliàs Græcorum *ἐκείνους* s. *αὐτὸς* exprimit, substituere maluit, ut vel ex 10. Cap. *Apocal.* v. 3. 4. 5. &c. abundè conspicitur. Et ne quis tamen autemet, nihilominus forsàn hanc *Apocalypseos* Paraphrasin istis antiquissimis temporibus ab alio sc. quodam, quàm qui in reliquis Libris desudaverat, componi potuisse, quia non opus fuerit ab uno solo totum N. T. Syriacè reddi, cum & *Veteris T. Targumim* plures autores habuerint

De Antiquit. & Autorit. Verf. Syr. N. T.

27

habuerint; Levissimam hanc conjecturam vel id solum refellit, quòd, ut jam dixi, ipsæ Orient. Ecclesiæ illam Apocalypseos antiquit. non agnoscant, nec credibile adeo est, eum, qui reliqua unus (ut ex stili æqualitate facile liquet) converterit, in pauculis istis defecisse. Et longè alia imò & incerta res est de Chaldæis V. T. Paraphrastis, quia, si ibi unus quis non omnia executus est, negotium etiam ibi operosius fuisse intelligitur, quòd longè major in V. quàm in N. Test. librorum moles detur. Sed misis his levioribus pergendum nunc ad alia est.

§. XV. Cum vero jam superius luculentè ostensum putem, quòd hæc nostra N. T. Versio Syra. ab Apostolis profecta esse haud quam potuerit, quia Joannis saltem Evang. quod illa simul exhibet, omnium postremo, circiter C. annos demum a N. C. [quo tempore non constare dixi, ullum ex Apostolis, atque sic ipsum Thaddæum superfuisse] consignatum, & ita N. T. antea nondum planè absolutum fuit; ut adeo si vel maxime quis summam isti antiquitatem adscribere velit, velidcirco tamen eam saltem post primum demum Sec. esse ortam, dicere possit; neque hoc tamen sic satis esse certum, præter ea, quæ jam contra id quoque simul disputata hætenus sunt, porro evincere, adeoque natalem ejus adhuc recentiorē arguere videtur, quod de Epistola Jacobi, deqve Historia illa ap. Joann. C. IIX. de adultera, vel paucis nunc attingam. De Epist. Jacobi namque constat, eam (ut Sixti Sen. verbis utar, ex Bibl. S. L. 1. p. m. 31. b.) neque statim sub ipsis Apostolorum temporibus Jacobi Apostoli creditam, neque inser Canonicam scriptam assumptam esse. Eusebius L. II. Hist. Eccl. C. 23. eam cum ceteris (Epistolis catholicis) in plurimis Ecclesiis publicè lectitari dicit, et si πολλοὶ γὰρ τῶν πελαίων αὐτῆς ἀκηκόοντες εἶναι. Et Hieronymus in Catal. Scriptor. Eccl. Jacobus, inquit, qui frater appellatur Domini, unam tantum scripsit Epistolam, qua de septem Catholicis est, qua & ipsa ab alio quodam, sub nomine ejus, edita asseritur, licet paulatim, tempore procedente, obtinuerit auctoritatem. Unde & illa Socini verba procul dubio fluxerunt, quando de Epist. Juda, II. Petri, & Jacobi, (in de Autorit. Scrip. S. C. L.) scribit: Cum postea, tempore procedente, ex judicio, huic rei aptis, cognitum fuisset, istas Epistolas illorum ipsorum Apostolorum esse, exempta plerisque illa dubitatio fuit; & sic inser alias sunt numerata, & ea quidem, qua Jacobi est, ante duas reliquas. Ex quibus colligere licet, quoniam hæc Jacobi Epistola in

C3

prisca

prisca Vers. nostra Syr. N. T. reperitur; ne hanc quidem statim post Apostolorum tempora adornatam esse; cum tunc de eâ dubitatum fuerit; sed postea demum, ubi dubitatio de Canonicâ ejus autoritate, paulatim eximeretur. Et quod ad illud *Capitulum de Adulterâ*, *Johan. IIX. 1. seq.* attinet, de eo contra ex Antiquitate Ecclesiastica notum est, quod, etsi id extra controversiam à *Joanne* profectum, ut primitiva olim, post Apostolorum statim tempora; ita & hodierna rectè credit Ecclesia; posterioribus tamen seculis in dubium aliquandiu vocatum, inque multis exemplaribus omissum, in antiquioribus autem nonnullis Mssis codicibus obelô notatum fuerit: Id quod quô minus ostendi heic multis opus sit, otia nobis fecerunt *Gomarus ad h. l. p. 3109. opp. Simonius, Histoire Critiq. du N. T. p. 144 sqq. Maldonatus ad h. l. Sixt. Sen. Bibl. S. L. 1. p. 31 & L. VII. p. 750. & 752. & cum Seldeno Walæus ad h. l. aliique.* Exinde vero rursus in eam cogitationem devenio, Syram nostram N. T. Versionem, quia (docentibus antiquissimis etiam Mssis, a *Widmanstadio*, *Tremellio*, aliisque adhibitis;) istam Historiam prorsus omittit, nec ullum ejus vel per signum aliquod in textu, vel ad marginem, vel in calce ejus (ut in quibusdam Vetusis etiam Mssis Græcis id fieri, observavit *R. Simon l. d.*) indicium fecit, haud tantæ, ut creditur, esse antiquitatis. Quamvis enim nunc istud *Capitulum* in *Angl. Biblii Polyglottis Syriaca Versio* habeat, id tamen ex recentiori demum s. posteriori versione adjectum esse, ipse eorum Editor, in *Appar. Prol. XIII. p. m. 395.* Ed. Tigur. testatur, unde & suæ illud Editioni inferuit *Gutbierius*. *Luci* enim id primus dedit *Ludov. de Dieu, An. 1631. in Animadvers. ad Nov. T. ex Biblioth. Jac. Usserii, Archi Ep. Armachani;* ubi notanda est illa ejus inscriptio, quam & *l. d.* recensuit *Dieu*: קרינה דער הו אנתתא חשתנה רלל אוחוהי בפשוטא i. e. *Lectio, quæ est de illa Muliere peccatrice, quæ (Lectio) non est in simplici.* De qua postrema Voce *Lud. de Dieu, id est, ni fallor,* inquit, *quæ non est in vulgo recepto, & simpliciter, sine controversiâ apud omnes Ecclesias Syriacas admissio exemplari.* Ita sanè, nam & priscam V. T. Versionem simplicem s. antiquam; recentiorem verò figuratam à Syris appellitari, jam §. III. ex testimonio *Gr. Abul. Farajii*, dictum est.

§. XVI. Sed venio nunc ad aliud, quod ad *Arrii* minimum tempora Syriacæ nostræ Versionis natalem omnium mihi rejicere videtur; argumentum, ab omisso in *I. Joh. Ep. Cap. V. 7.* illi *Triunitate*

nitate testimonio petitem. Hunc enim verum extra controversiam licet a Joanne, *ὁ δὲ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Φεσμένης*, (II. Petr. 1.21.) adeoque ex *Ἰεροσολίμα* Epistola huic insertum, sive hæreticorum fraude, sive librariorum oscitantia, (quæ quàm facillè contingere potuerit, verosimilimè monstrat Doctiss. Anglus, Thom. Smith, in *Defensione hujus Loci, contra exceptiones Simonii*, non multum ab initio) ferventibus *Arianis* certaminibus, disparuisse, & ut tunc facillè (ob tantum adhuc in *istis temporibus exemplarium*, sc. Epistolarum saltem *Canonicarum*, egestatem, ut Thom. Smith. l. d. sub finem loquitur,) fieri potuit, propterea in plurimis etiam valde verustis *Mss. Codicibus Græcis* (quorum quosdam B. Kortholt. in *de Canone Scr. C. XVI. p. 324. R. Simon. l. d. p. 204. sq.* aliique indicant) ac versionibus, omissum esse, notum est; indicium ejus rei suo jam tempore faciente B. Hieronymo, in *Prolog. Epistolarum Canonicarum, ad Eustochium*; quem sanè nec corruptum, nec alius cujusdam esse, tum Th. Smith. in *Vindictis ad 1. Ep. Joan. V. 7.* tum Majus, in *Exam. Hist. Crit. N. T. Simonii. C. XIX. p. 221. sqq.* contra *Erasmum, Socinum, Sandium, Simonium* que iuverunt probatum; cum *Cypriani* saltem *ævō*, ut ex *Ejus L. de Unitate Eccl.* patet, in hac *Joannis Epist.* adhuc lectus fuerit. Hic verò nunc cum *Orthodoxis* supponam, quod & tum à laudato Th. Smith. II. dd. tum a nostratium multis, præprimis B. Gerharo, in *pec. Diss. de h. l. B. Calovio in Bibl. Illustr. ad h. l. Ittigio, in Diss. de Hæresiarbis. I. & II. seculi, Sect. II. C. 15. Majo, l. d.* nec non a max. Rev. & Excell. Dn. D. Mollero, in *Diss. de Curcellæ Socinizante &c.* jam dudum evictum est: sc. huac verum omninò *ἀὐθεντὸν*, non vero *adulterinum* & ab hominibus, qui suum dogma de trino & uno Deo quacunque ratione defendere ac propagare voluerint, in hunc locum insertum esse, ut cum Socino suo (ex *Comm. ad Ep. 1. Joan. h. l.*) tum Sociniani, tum *Erasmus, Sandius*, ejusque, ut videri vult (in *Scr. S. Trinitatis revelatrice p. 30. sqq. & p. 74.*) abbreviator, *Cingallus, Simonius*, alii que *Pseudo-Critici* ad ravim usque clamitant; cum non *Orthodoxorum* (quibus & causæ bonitas, & tremenda Spiritus S. vox, *Apocal. XXII. 18.* facillè manus cohibuit;) sed hæreticorum potius & præsertim *Arianorum*, illum fuisse morem, ut in *Scripturæ S. falsatione* desperatæ suæ causæ præsidium ponerent, *Ambrosius*, (*L. V. de fide C. 7. & L. III. de Spir. S. C. II.*) nec non *Socrates*, *L. VII. Hist. Eccl. C. 32.* reliquerint

testa.

restatum. *Marcionita* quoque hujus criminis apud Tertull. L. V. *contra Marcion*, & Epiphani. *heres.* 42. rei peragantur, quos etiam, ut & *Manichæos*, ejusque fursuris alios, eò nomine inculcare solùm potuit, in *Pref. N. T. sui Græci*, vel ipse Socinianorum amicus, Steph. Curcellæus. Quoniam vero nostra Paraphr. *Syræ* istud dictum omisit, omninò hinc apparet, eò illam concinnatam esse tempore, quò jam nonnulli Codices Græci heic vel *saerilegâ manu*, vel saltem damnandâ *Librariorum incuriâ*, fuerunt depravati; id quod circa *Ariane* hæreseos tempus, s. quod inter *Cyprianum* & *Hieronymum* intercessit, quantum conjecturâ equidem assequor, contigisse crediderim. Quâ ratione nunc. eilè Socinianorum aliorumque Sociniantium argumentum, quod contra *av. Tertias* hujus Oraculi Joannæi, à Syri Interpretis silentio desumi solet, eluderem, si non nisi post factam Græcorum Codicum depravationem, Interpretem illum extitisse verum est. Notum verò est, non Socinianos tantùm, sed & omnes, qui limis hunc locum Oculis aspiciunt, inter rationes suas primarias, *Syracæ* nostræ Versionis (quæ isto testimonio destituitur) antiquitate & autoritate se tueri. Hinc Curcellæus, quem circa *tria ista Capita*, in quibus placita *Socino*, propria *sua sunt*, (ut *Apolog. Remonstrantium* loquitur p. 21.) (sc. de *Trinitate, Deitate Filii & Satisfactione Christi*; in *N. T. sui Græci Editione*, variantium lectionum & parallelorum locorum additamentis vestitâ, Sociniazare, laudata Dn. D. Mölleri Disputatio docuit, ob quod & vel imprimis à Sandio, in *Biblioth. Antier.* p. 109. inter Confessores fidei Socinianæ relatus est; ibi ad hunc loc. *ista*, inquit, *verba*, vers. 7. *ὁ πατήρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ ἔτι οἱ τρεῖς ἐν εἰσι, ὁ 8. καὶ τρεῖς εἰσι οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῆ*, desiderari in multis veteribus Codicibus Græcis & Latinis, ut & in *Versione Syriacâ* &c. Jerem. quoque Felbingerus, qui & ipse meritò inter *Antitrinitarios* locum apud Sand. l. d. p. 197. nactus est, in nova sua, non inepta solùm, sed & prorsus absurda *N. T. versione Germanicâ*, uti jam in *Prefat. Curcellæum* sibi quasi *Ducem* sequendum proposuerat, ita ad dictum loc. eadem verba, quæ Curcellæus ipsi, ac si minus germana essent, persvaserat, duobus etiam uncinulis inclusa, diversis typis curavit imprimenda, subjectâ eadem, quam a Curcellæo modò audivimus, admonitione, quòd videl. & ipse *Syrus* hoc dictum non interpretatus fuerit. Sed & Simonius, qui in vituperata aliquoties *Historiâ suâ Criticâ N. T.* adeo etiam expunctum hunc

hunc versum cupit, p. 214. itidem Syros nobis objicit, qui diversarum licet Sectarum, adeoque Arianismo non infecti, hoc tamen testimon. in sua Vers. nullibi agnoscant, idque in authentico Cod. Gr. non extitisse, inde conatur evincere. Quamobrem & Majum (l. d. p. 235.) id solum heic respondere videmus: *nihil ex Syriaca ceterisq; Orientalibus Translationibus concludi valide posse, quam recentiores illa sint, & ex Codice corrupto transferri poterint.* Quemadmodum & in suis *Disertis* hujus *Vindiciis* (statim post init.) Th. Smith. non aliter huic objectioni occurrendum putavit, quam ut diceret: *Syriacam ut & Arabicam Versiones ex corruptis exemplaribus expressas esse, quarum antiquitas, quicquid contendat aliqui, longè infra primi Conc. Nicani tempora subsidat.* Unde de illorum heic consensu mihi plurimum gratulor, qui ex hujus etiam Loci consideratione primam totum hoc de *Syræ Vers. N. T. Antiquitate* argumentum accuratiùs perquirendi ansam cepi, nec alia meliùs responsione his adversariis os posse obstrui nunc arbitror. Vereor enim, ne, si forte quis dicere ad hæc velit, etiam hunc versum e Codicibus Syriacis fuisse, uti ex tot Græcis factum esse constet; respondere Sociniani possint: non tamen sic ex omnibus ac singulis Codd. Syris expungi illa verba potuisse, cum nec in Græcis Codicibus universalem defectum illum fieri potuisse statuamus; at verò in nullis N. T. exemplaribus Syriacis, etiam vetustissimis, quemquam unquam aut usquam istud testimonium legisse; quod & omnes fatentur, quia nec dum hodie, ubi reliqua tamen, quæ in antiquissima Versione nostra Syr. N. T. etiam defuerant, a Lud. de Dieu & Pocockio, ex aliis recentioribus Syrorum Versionibus, ad N. T. perfectionem suppleta sunt, ibi habetur, ut vel ex *Bibliis Polyglottis Angl.* discimus. Gutbierius quidem, unde in sua N. T. Syr. editione nuper istum V. 7. adjecerit, nescio, nec ipse indicavit, procul dubio ex suo illud ingenio, ne quid perfectionis huic etiam Paraphrasi posthac deesset, præstitit, nisi à Tremellio mutuavit, qui in *Vers. Syriaci N. T. nostri* Latinâ, hic ad marg. ita hæc verit: *דלתה נון רוהרון כשמוה אכה מרה אורוהה קרישה ותלהון* דלתה נון רוהרון כשמוה אכה מרה אורוהה קרישה ותלהון *אנן* ubi tamen addit *Quis non modo in impresso, sed etiâ in MS Codice Heydelberg, omittebatur, nec in omnibus vetustis Græcis Codicibus legebatur, textui inferere non sum ausus: ne tamen versiculorum fieret perturbatio, utq; eorum numerus responderet numero versiculorum Græci textus, à sexto, transi ad octavum.* Gutbierius vero hæc quemad-

D

modum

star, semper obvertentibus, opinor responsurus: *Syri autoritas nos non stringit*; quæ ipsius *Crellii* vox est, contra *Grotium*, *Syri autoritate* similiter pugnantem, iactata, in *L. de Satisfactione*, *Opp. T. IV. f. 21.* quam eò minus repudiare *Socinianis* licebit, quò magis eorum oculos huius ipsorum *Doctoris* autoritas aliàs perstringit.

§. XIX. Neque etiam tanta est per omnia *Syri* huius Interpretis ἀκριβεία, quin sæpè is turpiter quoq; lapsus deprehendatur, ac ψευδεργασίας haud paucarum reus agi queat. Speciminis loco esse poterunt, quæ ex solo *Mattheo* collegit *Gl.* quidam *M. Witteberg.* Disputatione aliqua (quam ad manus nunc non quidem habeo, unde nec Auctorem nominare jam possum) cui inscripsit: *Mattheus Syrus, cum Græco collatus.* Sic *Syrum* se interdum planè accommodare ad ingenium *Vulgari*, *B. Dorscheus*, in *Comm. posthumo ad Marcum, Prolegg.* p. 12, observat, (etli illam sentent. videri absurdam, satis audacter pronunciet *Leusdenius* in *Philol. Ebræo. mixto, Diff. IX. p. 67.*) Eumque cum *Hoc* ita falsum esse, ex *Luc. I. 28.* speciatim probat *Spanhem.* *Dub. Ev. P. I. Dub. 23. p. 179.* nam τὸ κεχαρατωμένῃ ibi reddidit: מליח טיבותא i. e. gratia plena, quòd ex *Vers. Vulgata* *Spanhemio* quoq; videtur insertum, tum, quia *Eph. I. 6.* ubi verbum activum occurrit, aliter longè vertitur; tum, quia vis verbi alia est, & alius significatus, ap. profanos etiam *Scr. Syrusq;* potius fuisset dicturus ממתחננה vel tale quid aliud, accedens magis ad vim vocis Græcæ. Quale quid & ex *Jo. VII. 39.* colligi posse videtur, ubi verba *Gr. & πω γδ ἦν πνεύμα ἅγιον*, quæ *Vulgatus* reddidit: nondum enim erat Spiritus datus; (omissâ voce *Sanctus*, & additâ voce *datus*) *Syrus* ita pariter *Vulgato* consentit לא גיר ערכיל אתיהכרה ליה גיר הוה רוחא Ubi tamen, quemadmodum & aliàs, quando *Syrus* textum *Græcum* videtur deserere, notandum est, non certò dici statim posse eum s. per incuriam, s. ex imbecillitate humana, lapsus esse, cum interdum quædam sic vertere potuerit, fretus lectione *Codicis* sui, ab alio licet, vel aliis, discrepantis; aut destitutus exemplaribus aliis, quæ conferre aliàs cum suo potuisset. Ita immeritò quis *Syrum* reprehenderet, quòd *Rom. XII. II.* τῷ καιρῷ δαλέοντες, verterit: פלחין למרכון cum nonnulli *Codd. Græci*, immò plurimi, quique optimæ notæ esse censentur, h. I. τῷ κυρίῳ δαλέοντες legant. (nisi hæc illa cuiquam *Sauberti* observatio placeat, qui d. I. p. 9. verosimile esse, ait, ubi *Syrus* a fonte deviaverit, in *Græcis* quibusdam *Codd. marginalibus* observationibus de-

M. Thomas Hav
1688

iftud dogma fanæ Theologiæ adverſari, dudum noſtrates Theoll. ex Sc. S. demonſtrârunt. Unum hoc addo, quod mirum fanè Vertumnum fuiſſe Syrum (quisquis ille Interpres fuerit) arguit, nempe de voce $\epsilon\lambda\lambda\eta\nu\iota\sigma\eta\varsigma$, in *Actis Ap.* aliquoties obviâ, quâ Scaliger, (in *Animadv. ad Chron. Euf. An. 1734.*) Heinfius, (in *Ariſtarcho* p. 207.) Goodwinus, (in *Mof. & Aron.* p. 14. c. 3.) Brerewoodus (in *Scrut. Lingg.* p. m. 232.) aliiqve, *Judeos* designari ſtatuunt, per *Gracas* regiones diſperſos, adeoq; in adhibendâ *Gracâ* $\tau\acute{\omega}\nu$ ò *Verſione*, *Graciſſantes*; cum Salmaſius contrâ, (in *de Helleniſt.*) Crojus, (in *obſerv. ad N. T. C.* 31. ſqq.) Suicerus, (in *Tbeſ. & ccl.* ſub voce *Helleniſtica*), Walæus, (ad *Act. VI. 1.*) Baſnajijs, (*Exerciti. anti-Baron.* p. 5.) Majus, (in *Exam. Hiſt. Crit. N. T. Simon.*) Conring. (in *Commens. Chronol. Sec. I.* p. 1.) aliiqve, *Proſelythos ex Gracis* eâ ſignificari contendant. Hic vero Syrus planè ſibi non conſtitit, adeò ut parti utriqve ſe æqvè faventem præbuerit, ſibiqve ita ipſi aperte contrariatus ſit. Nam *Actor. IX. 29.* $\epsilon\lambda\lambda\eta\nu\iota\sigma\eta\varsigma$ reddidit יהודיא ארלון יונתאן הון וירודעין הון יונתאן, e. *Judei illi, qui ſciebant Gracè.* At mox *C. XI. 20.* eandem vocem vertit יונתאן הלמירא *Graci*, & *C. VI. 1.* יונתאן הלמירא *Graci diſcipuli.* En *Polypo* mutabiliorem! At verò, licet ita eum non raro dormitaſſe, aſſetam, non parum tamen ex *Syra* illa *N. T. Verſione* utilitatis, non exiguum fructum redire, omninò credo & lubentiſſimè fateor: id quod Laur. Fabricius in *Pref. Gram. & Lexico Syr. Crineſi* præmiſſis, Leuſdenius, l. d. p. 68. ſq. Dieu in *pref. Gramm. Ling. orient.* Sin *Animadv. ad N. T.* Waltherus, l. d. p. 302. ſq. Gutbierius in *Pref. N. T. ſui Syriaci* aliiq; exemplis haud paucis probarunt & illuſtrarunt. Mihi hîc verò jactatam ejus *Verſ. antiquitatem* pariter atq; *autoritatem*, ut ea vel *divina*, vel *Graco* textui æquiparanda cenſeri debeat, per allata reddi poſſe dubiam, offendendum ſaltem fuit.

§. XIX. Et verò dubitationem mihi auget, quod aliquot adhuc poſt Nat. Chr. ſeculis omnes etiam in *Palæſtina* Eccleſias, *Gracis* *Verſſ. Bibliſ* in ſuis ſemper *Liturgiis* uſas eſſe, conſtet: Ex quo non ſolum colligimus, *Graca* ibi tunc vulgò adhuc fuiſſe cognita (ad quid ergo fuiſſet *Syriaca* *N. T.* ex *Graco authentic.* o *translatio*, cum *fontes* utiqve ſemper *Verſionibus*, etiam optimis, præſtent?) ſed & *Syram*, ſi quæ tum jam exiſtiſſet, *Paraphraſin* ne pari quidem, cum *Gracis*, autoritate eſſe gavifa Hieron certè in *pref. Comm. ad Dan. de Graca* $\tau\acute{\omega}\nu$ ò *Verſione*

ab Origene obelis, asteriſcis, lemnis & hypolemnis notatâ, ſcribit : Omnes Chriſti Eccleſias, tam Græcorum, quàm Latinorum, SYRORUMQVE & Egyptiorum, hanc ſub aſteriſcis editionem leg. re: Et Syros hanc quoque in ſuum ſermonem accuratè & κατὰ τὸ ὀρθόν, ſignis iſtis ubique additis, convertiſſe, luculentus teſtis Andr. Maſius eſt, qui in do. Diſſ. præf. ad Joſuam, (quem ex iſtò Origeneſis ſtudiò figuratum, cum Verſ. Lat. Antvverp. 1574. edidit) ſe Syriacos iſtiusmodi Codd. Deuteronomii quidem bonam partem, & Hiſtoricorum V.T. Librorum tantum non omnium, poſſidere ſcribit, Ann. Alexandri 927. h. e. ex Uſſerii calculo, An. Ch. 626. exaratos. Sic & Eusebium, Cæſarienſem in Syria Episc. aũſpiciis ac juſſu Constantini M. novam Bibl. Verſ. Græcam ex Ebræo fonte adornâſſe, ex L. ipſius IV. de Vit. Conſt. C. 36. ſq. novimus, cujus & Sozomenus, L. II. ac Socrat. L. I. Hiſtor. meminêrunt. Lucianus quoque Samofatenus, Eccl. Antioch. Presbyter, in gratiam Antiochenorum Sec. III. novam Bibl. Græcorum tum V. tum N. Teſtamenti, (ut Hieron. in præf. ad IV. Evangg. ad Damafum, teſtatur) emendationem; aut, quod cum Euthymio Nicetas etiam Heracleenſis refert, (in præf. Comm. ad Pſal.) novam Bibl. Verſionem Græcam ſuſcepit; quod ejus ſtadium mirificè Athanaſius, (ſi quidem is autor eſt, in Synopſi, ſub fin.) Suidas, aliique celebrant, eumque ita ἐκδοσιν ἰδιόκληρον καὶ μηδὲν ἐκλείπων ἢ ὑπερτιθὲν ἔχουσαν Christianis concinnaſſe, prædicat Euthymius, quam etiamnum in multis Orientis Eccleſiis ſuperſeſſe putat Il. Voſſ. (in præf. Append. de LXX) ex qua & Vaticanum Cod. Gr. deſcriptum eſſe, Maſius, in Comm. ad Joſ. p. 125. & Conring. p. 28. Ep. Grat. ad Aug. D. Brunſv. ſuſpicantur. Multis itaque ſeculis, in tota Orientis Eccleſia, ubiq; Græca Lingua frequentata, eaque Verſionibus Bibliorum Græcis (ſc. V. Teſt. cur adeo neque fontibus Græcis N. Teſt. ?) in publicis ſacris ſuis uſa eſt, quod abundè rursus hæc Hieronymi nos verba, ex præf. ad LL. Paralip. docent: Alexandria & Egyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudant autorem; (i. e. Correctorem) Conſtantinopolis uſque ad Antiochiam, Luciani Martyris exemplaria probat: med.æ inter hæc provinciæ Palæſtinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos, Eusebius & Pamphilus vulgaverunt: totuſq; orbis hæc inter ſe triſaria varietate compugnat. Quanquam ea ex parte repugnare illis videntur, quæ antè ex ejuſdem Hier. præfat. Comm. in

in Dan. adducta ſunt, quæ tamen inter ſe conciliare ingenioſe ſtudit Vir Doctiſſ. H. Valeſius, in *Ep. ad Jas. Uſſerium*, p. 315.

§. XX. Porro non mihi nulla ſemper de tanta Syriaci N. T. noſtri antiquitate viſa eſt dubitandi ratio, perpetuum antiquiſſimorum Patrum, & Eccleſiaſticorum Scriptorum, etiam eorum, qui in Orientalibus regionibus vixerunt, ſcriptaque varia reliquerunt, quin & omnes S. Scripturæ Verſiones editioneſque tantâ cum curâ conquiſiverunt, de hac tam celebri ac certiffima, imò divina omnino Verſione (ut a Frantio l. d. vocatur) ſilentium; unde jam Bellarmino etiam non exiguum natum eſſe ſcrupulum video, L. II. d. Verb. D. C. 4. nec non B. Gerhardo, in *Meth. St. Theol.* p. 68. & *Exeg. Loci I.* §. 509. itemque B. Walthero, in *Offic. Bibl. P. I.* p. 301. Annon verò Origenem, Adamantinum illum poſt Apoſtolos Eccleſiarum Magiſtrum ſalutatum, & χαλκέντερον, cum ſtupenda illa Hexapla aut Octapla (Opus illud Eccleſiæ, ut nominabant Veteres, quod Eusebius, *Hiſt. E. L. VI. C. 16* & Ruffinus in *Lat. Euf. Verſ. Epiphan. Hæref. LXIV. n. 3.* inque L. de ponderr. C. 17. & Hieron. in G. 3. *Ep. ad Titum*, in *Cat. Scr. Eccl. C. 54.* inque *Epist. ad Sunniam & Fretellam*, tantis laudibus celebrârunt) conderet, iſtam quoque Syriacam Bibliorum Paraphraſin, ipſorummet Apoſtolorum vel Apoſtolicorum Virorum curâ editam, æquè, vel citius ac Græcas Aquila, Symmachi, & Theodotionis, immò illas, neſcio in quo dolio, quo ve ſpecu repertas, quas Quintam & Sextam appellavit, iſdem inferurum fuiſſe putemus, ſi extitiſſet? Annon Hieronymus, diligentiffimus ille Ebræorum, Græcorum, Latinorumque Codicum Cenſor, Emenſator & Interpres, Philologus ac Criticus ſui temporis fortè unicuſ ſed præſtantiſſimus, de ea quicquam totâ vitâ inaudiviſſet aut ullibi unquam meminiſſet? qui tamen famoſum illud *Evangelium Matthæi Ebræum* (quod, ut in *Dial. III. adv. Pelag.* ſcribit, Chaldaico quidem Syroque ſermone, ſed literis Ebraicis erat ſcriptum) a Na'aræis, qui Berthææ, in urbe Syriæ, eò utebantur, illud deſcribendi facultatem obtinens, in Græcum Latinumque ſermonem tranſtulit, fatente ipſo, in *Cat. Scr. Eccl.* ad nomen *Matth. & Jac. fratris Dom.* Annon Epiphanius, & vel imprimis Eusebius, ipſi Paſtini, & hic quidem Caſarienſis in Syriâ Episc. qui ad ipſa Archiva & publica γραμματεία Edeſſæ admiſſus, exinde ante memoratas illas *Chriſti & Agbari R. Epistolæ*, αὐτῶν ῥήμασιν ἐκ τῆς Σύρων Φωνῆς ſ. quoad verba e Syrorum linguâ translataſ, ſuo L. I. *Hiſt. Eccl. C. 13.* inferuit, aliquam iſtius Verſionis habuiſſet nobiſque reliquiſſet notitiam

notitiam? An verò Eusebium, dum, quæ Thaddæus cum isto Agbaro R. egerit, vel ex ipsis Regiis monumentis ad notitiam ejus pervenerunt, & ab eo l. d. tot cum circumstantiis relata sunt, res tam memorabilis planè fugisse, hincque ab eo memoriæ non prodita fuisse, credi potest? quem tamen aliàs de *Ebraeo*, quod *Matthæi* ferebatur, *Evangelio*, vel ex solo, eoq: incerto, rumore mentionem toties injicere non piguit; (vid. *Hist. Eccl. L. III. c. 24. 25. & 39. L. V. C. 10.*) quiqve vel *Aquila*, *Symachi*, *Theodotionis* & *Origenis*, in vertendis accurandisque Scripturis, studium posteritati studiosè commemorare haud gravatus est, (*V. Hist. Eccl. L. VI. C. 16.*) Sed hec audire mihi jam videor, plerosque Patres *Syriaca* ignorasse, adeoque *Origenem* etiam ipsi nihil de ista *Versione* forte constituisse; atq; ideo hanc eum non simul edidisse: Imò eodem modo fore concludendum de *Paraphrass. Chaldaicis*, quod tum nondum extiterint, quia *Origenes* eas non simul Operi suo inseruerit, & *Hieron.* earum non meminerit. Ego verò, si concederem, quod tamen minime concedo, *Origenem*, cum plerisque *Patribus*, Linguae *Syriacæ* expertem fuisse; Annon nihilominus constare ipsi de *Versione* illa *Syr.* potuisset? annon & *Theodoritus*, et si *Romanam*, *Ægyptiacam*, *Persicam*, *Indicam*, *Armenam*, *Scythicam*, *Sauromaticam*que linguas non omnes calleret, *Versiones* tamen biblicas in illis extare, compertum habere potuit? (Vid. *L. V. de cur. Grec. Affe.*) Annon sic potuisset alterius operâ ad hoc *Origenes* uti, quò tam splendidum illud *Ecclesiæ Opus* eò redderetur magnificentius? vel annon potuisset *Syriaca* tantus Vir (qui, ut ex *Hieronymi* *Catal. de Scr. Eccl. c. 54.* constat, *Ebraica* etiam *contra ætatis licet, gentisque suæ naturam*, sibi familiaria reddiderat,) perdiscere, si tantam inde utilitatem sperare potuisset? Annon alios *Ecclesiæ Doctores*, sc. *Syros*, ad id suam *Versionem* ipsi commendatur os existimamus? Sed quod de *Paraphrass. Chaldaicis*, ab *Origene* etiam ibi omissis, obijci posset, (ne eam quidem ob causam *Targumim* tum jam extitisse, cum *Havemanno*, in *der Wegeluchte* / App. p. 595.) statim negare opus mihi sit, facile dilui posse puto: illæ enim tantæ neque celebritatis neque auctoritatis apud Christianos tunc fuerunt, utpote a *Judæis*, *Christianorum* hostibus, nec sine intermixtis subinde fabulis concinnatæ; quàm quidem illa *Syræ* *Scripturæ S. Verſo*, quam ipsis *Apostolis* vel *Apostolicis* *Viris* acceptam *Syri* retulissent. Accedit, quòd isto ævo, cum tot subinde perſecutionibus *Christiani* affigerentur, non liceret his cir-

ca novas illas Judæorum Translationes adeò esse curiosis, unde plurimi istas fortè ignoravère; id quod eò magis credibile est, quò certius constat, ipsos inter *Judeos*, *Targumim* fuisse paulò rariores, siquidem mirum ceteroquin videri posset, de *Fl. Josepho*, curiosissimo gentis suæ antiquitatum Bibliothecario, quod in omnibus LL. suis nuspiam de his *Targumim* quicquam perhibuerit, observante Pfeiffero l. d. p. 231. Sed bene est, quòd ipse *Elias Levita*, *pres. in Metburgem*. nobis hìc suggerit, *antequam inveniretur*, ait, *ars Typographica, non extabat Targum Prophetarum & Hagiographorum, nisi vel unum in tota quadam provincia, vel ad summum duo Exemplaria in uno Climate*. Tandem neq; hoc nihil heic esse puto, quòd Judæi procul dubio *Targumim* clam Christianis habere studuerint, faeilè odorati, hos argumenta sat valida pro *Christ. Relig.* veritate in iis reperturos, sicqve metuerint, ne suo se ipsi gladio jugularent: unde non quidem tantopere cum *B. Helvico* (in *pres. L. de Paraphrass. Chald.*) hìc fortè quis mirabitur, tot *Patres* earum non meminisse. Et hanc ipsam quoque esse causam arbitror, quòd *Epiphanius*, quem *πεντάγλωσσον* alias vocant, & *Hieronymus*, de iis taceant, et si hìc Judæis, *Barrabano*, *Tiberiensi*, *Lyddæo*, aliisque familiariter se fuisse usum, passim ipse fatetur, (*Vid. Ep. 65. ad Pammachium & Oceanum. Comm. in Esa. C. XXI. pres. in L. Paralip. & in Jobum.*) nec aliàs *Chaldaismi* rudis fuit, prout in *pres. ad Dan.* ipse, qui videbar, scribit, *sciulus inter Hebræos, cæpi rursus esse discipulus Chaldaicus*. Neque *Syriasmis* rudem *Hieronymum* fuisse ego dixerim, etsi *Widmanstadius*, in *pres. N. T. Syr.* ex *Gennadio* id inde conetur astruere, quia sc. *Ephremi Syri*, *Archelai*, *Bardesanisque* Opera *Syriaca*, antequam Græce essent translata, legere haud potuerit; quòdque *Jacobum*, *Nisibenzæ* in *Persia* *Episcopum* & *Scriptorem Syrum*, Græcè nondum conversum, ideoqve ipsi ignotum, in *Catalogo Ser. Eccl.* non posuerit: Præterquam enim quòd *G. Amira*, *Prelud. 4. Gramm. Syr.* observat, omninò ap. *Hieron.* licet obscurius, mentionem ibi *Ephremi* fieri, quando Eum ad tantam venisse claritudinem, refert, ut post lectionem *Scripturarum*, publice in quibusdam *Ecclesiis* ejus scripta (*Syriaca*) recitentur; ipse etiam non solum de *Peregrinis V. & N. T. nominibus* Librum composuit, qui est in *T. III. Opp.* quòd nec sine *Chaldaismi* nec *Syriasmis* cognitione potuit; sed &, (quòd jam supra ejus verbis diximus) se *Evang. Matthæi Hebræum*, *Chaldaico* quidem *Syroque sermone*, sed *litteris Hebræicis scri-*

E

plurim

34

De Antiquit. & Autorit. Verſ. Syr. N. T.

ptum, deſcripſiſſe, & in Græcum Latinumque ſermonem tranſtulſiſſe loco d. fatetur. Immò vel ſola illa Hieronymi *Epif. ad Marcellam*, quâ vocem ex I. Cor. XVI. *μαρὰν ἀδὰ* magis Syram eſſe, quam Hebraam, iudicat. ipſum Syram calluiſſe oſtenderet, niſi id inde ſatis conſtaret, quod in Syria is aliquamdiu vixerit, & Antiochia Presbyter aliquando fuerit. Et quid de Eusebio fiet, atque Epiphanio? quos Syriacam neſciuiſſe nemo ſanus dixerit. Non verò hæc ea de cauſa hæc dico, quaſi ne IVtò quidem poſt Chr. N. ſeculò, *Paraphraſin Syr.* ut V. ita & N. T. extitiſſe credam, ac propterea ad Hieron. Eulebium & Epiphanium provocem; nequaquam: Nam & ipſe ego illam non diu poſt *Aquila, Symmachii, Theodozianis, Origenis, Luciani, Heſychiiq;* in hoc Stadio labores, circa init. Sec. IV. (quò jam tempore eam extitiſſe, Hotting. in *Diſſ. de Heptapſis Pariſſ.* probatum iuit) vel, quoad *Veius* ſaltem *Teſt.* jam ſub finem Sec. III. eſſe compoſitam conjicio, & hæcenus credo. Oſtendi verò inde poſſe, tantum exiſtimavi, ne *Origenis* quidem tempora iſtam attingere, nec tantæ, ut fertur, autoritatis eſſe; & quamvis non diu poſt orta ſit, non tantæ tamen tum fuiſſe celebritatis, ut vel ſic ejus magna mentio magis facta apud Patres fuerit, quam aliarum Verſſ. quarumcunque: ut, quando Hieron. *praef. in Evang. ad Dam. aſum, Scripturam in variarum gentium linguas tranſlatam eſſe*, dicit: & Auguſtinus, L. 2. de *Doctr. Chriſt. C. V. Scripturas per varias Interpretum linguas longè lateque diſuſas eſſe*, memorat. Aliàs non equidem negaverim, aliquam & quæ obiter nonnunquam poſt illa, quæ dixi, tempora apud Patres Antiquos de *Paraphraſi Scr. & Syriaca* occurrere mentionem. Ipſum Hieronymum eam innuiſſe verosimile eſt, ſaltem in *Prologo ad Epistol. Canon. ubi infideles Translatores* reprehendit, qui cum illo præcipue loco, de *Unitate Trinitatis*, in *x. Job Epistolâ (C. V. v. 7.) poſitò*, perfide egerint; ſi non & in *Catalog. Script. Eccles.* ad nomen *Ephrem Syri, Diac. Edelleni*, ubi ejus *ſcripta (Syriaca) poſtlectionem Scripturarum, publicè in quibusdam Eccleſiis recitari* ſcribit. Præterea, ne de antiquis Syris Scripto-ribus dicam, ut *Jacobo Syro*, qui Concilio Nicenò interfuit, & in textum Syrum varia edidit Commentaria, & *Ephremo*, qui etiam univerſam S. Scripturam Syriacè illuſtravit, verſionisque ſimplicis ex Ebraeo, meminit; quorum monumenta apud Syros adhuc extare, G. Amira, *Pra-lud. ult. Gramm. Syr.* teſtatur: Ambroſius etiam, *Hexaem. L. II, C. 8.* *Baſilius M. Homil. 1, in Hexaem. ad Gen, L. 2.* circa vocem מרחם Chryſo-

De Antiquit. & Autorit. Verf. Syr. N. T.

38

Chrysoſtomus, in *Plalm. 94. & Ebr. 11. & in Joann. C. 1. Hom. I. Auguſtinus de Civit. Dei L. XV. C. 13. Theodoritus, ad C. III. Jone, & ad *Plalm. 104. 113. 116. Procopius in Exod. XXII. aliiſque forſan plures, Syrum interpretem allegârunt*; cujus etiam antiquiſſima *Scholia Græca, Anglicæ* *Ἰερὸ* Verſioni adjecta, ſubinde meminerunt, aliquando etiam ex antiquis Patribus, ut: Eufebio, ad *Gen. XXXI. 7. Diodoro, ad Gen. 27, 29. & 23, 2. Melitone Sard. ad Gen. 22, 12. aliisſque, quorum loca plura ſtudioſè conſiſit Hotting. Analeſt. II. p. 106. ſeqq.* Ubi tamen illud notandum, ſi forte apud quendam, *quarto ſeculò multò antiquiorem, Syri* mentio occurrat, (quò *Melitonis* exemplum modò pertinebat) omni procul dubio, ſaltem ex parte, locum habere quorundam ſent. à *Sixto Sen. l. d. L. 4. p. 380. a. relatam, quâ Syra editio, quam ſæpè Græci, unâ cum ceteris Græcis ac Latinis ediſſerunt, à quibusdam credatur eſſe Chaldaica Translatioſ. Targum*: (nam *Syriacam* linguam tam late poſſe accipi, jam initio dixi) etſi de Auguſtini ſaltem & Ambroſii allegatis locis, tale quid non dicendum, ex eorum diſcrepantiâ cum hodiernis *Targumim* probare voluerit B. Helvicus l. d. Ubi tamen & hoc probè obſervandum duco, difficile de his talibus quandoque eſſe iudicium, cum ſciamus, pauciſſimos Patrum ſuis illa oculis aſpexiſſe aut intellexiſſe, atque tot inſuper eſſe ſolim fuiſſe *Targumim*, ut hodie ne numerus quidem certus iniri poſſit. Quot enim quæſo vel in ſolum *Pentateuchum*, præter *Targum Onkeloſi*, memorantur? Eſt in illum *Targum* aliquod *Jonaſthaniſ*, (ſi modò ejus eſt, de quo inter Buxtorff. in *Abbreviat. 77 & 78* & Serarium, de *Rabbin. L. I. c. 16. ac Helvicura, in de Paraphr. Cald. C. 2.* aliosque, controvertitur;) Item *Targum*, quod *Hierofolymitanum* dicitur, & aliud ruruſus *Hierofolymitanum*, ut B. Helvicus conjicit è fragmentis in *פירוש* ad *Gen. XLIX. 29. XXXII. 25. ſq. XLIV. 18 & c.* ut & e quibusdam locis à R. Kimchi, in *פירוש* adductis, de quò etiam Gerson in *Talmude, P. I. C. 30.* Et quis tandem ut certum affirmabit, quodnam *Targum* hic vel ille, qui obiter ad id aliquando provocavit, intelligi voluerit?*

§. XXI. At vero non deſunt, qui cum *Widmanſtadio, Guid. Fabricio Boderiano*; in ſuis ad *N. T. Syr. Preſſ.* nec non *Ballarmino, L. II. de Verb. D. C. 4. & Adamo a Conzen, Queſt. 5. Proximal. in Matth.* aliisſque, ipſum *Evangelium Matthei, & Epiſtolam ad Ebr.* prout in noſtro hodie *N. T. Syriaco* leguntur, à *Ἰερὸ* hâc primùm linguâ conſcri-

Ez

ſcri;

scripta putant: Quæ sent. quid veri habeat, hæc omninò dispiciendum.
 De Evangelio quidem *Matth.* nemini non constat, uno quasi ore anti-
 quæ Eccl. Patres tradidisse, eum illud, cum adhuc in Judæa esset, in E-
 braeorum gratiam, Patrio sermone s. Ebraicè primùm consignasse: Ita
 enim Papias, ap. Euseb. H. E. L. III. 39. Irenæus, L. III. adv. hæres. C. 1.
 & ap. Euf. L. V. 8. Origenes, T. 1. in *Evang. Matth.* teste Euseb. I. d. L.
 VI. 25. Athanasius, in *Synopsi*, Epiphanius, hæres. 29. & 151. Cyrillus Hier-
 rosol. *Catech.* 14. Eusebius, I. d. L. III. 24. Augustinus, L. I. de *Conf. Evang.*
 C. 2. & Hieronymus passim, aliique plures, attestantur. Quare sum-
 mis etiam Viris, hisque non paucis, (inter quos, ne id dissimulemus, no-
 ster etiam Chemnitius, in *Harm. Ev.* T. I. C. 64. Centuriatores Magdebb.
Cent. L. L. 2. C. 10. Danhauerus, in *Dram.* S. p. 110. & *Hagiol. Fesi.* p. 1181.
 Barthius, I. V. *Advers.* p. 236. & L. XLIX. p. 2286. Bœclerus, *Hist. Univ.*
Sec. I. Sect. IV. §. 3. nec non G. Calixtus, in *Conc. Evang.* p. 1. sq. inque
Epit. Theol. p. 32. Hornejus *Hist. Eccl.* p. 22. sq. & turpissimus ille nostra-
 rum partium desertor, Pelargus, in *Matth.* quæst. 4. fuerunt;) tam
 constanti Patrum antiquissimorum relationi diffidere, fuit religio; atque
 adeo, intentione licet sæpe diversâ, (Pontificiorum enim plerosque
 hæc ad Græci Textus *authoritatem Canonicam* labefactandam ita sen-
 tire, nos Baronius, in *Annal.* ad An. 34. n. 165. 171. Ad. à Conzen, I. d. Sal-
 meron, T. 1. *Opp. Prol.* 35. p. 426. 428. seq. aliique, non finunt dubitare;)
 aliò quàm Græco sermone Matthæum id primò scripsisse autumarunt:
 Et si Translationem nostram Græcam, ab Ecclesia ita receptam, cum Beliar-
 mino quoque, (Vid. I. d. c. 7.) illi credant, ac si eâ linguâ primùm scriptum fuis-
 set *Evang. Matthæi*; utpote cujus *Auctorem*, Athar. in *Synopsi*, Jacobus, *Frat.*
Domini; Hieron. in *Catal. Ser. Eccl. Marcum*; Anastasius, *Serm. 8. in Gen.*
Lucam & Paulum; Theophylactus, *Joannem*; alii alium esse dicunt.
 Tamen & Sententiarum inter eos divortia facta sunt: Paucissimi qui-
 dem, cum Cajetano, (*Comm. in Matth.* C. 1. v. 23. *Matthæum in utraq;*
(Ebræa & Græca) lingua scripsisse, statuunt; Plures pro sermone Ebraeo
mixto, qualis eo tempore Judæis vernaculus fuit, & qualem in N. T. *Sy-*
riaco dari credunt, hic pugnant; plurimi vero de *lingua Ebræa pura*,
 qualis in LL. Ver. T. legitur, Patres loqui existimant, quales etiam *E-*
vangelium Matthæi Ebraicum, nescio a quo confectum, Seb. Munsterus,
 Jo. Tilius, Jo. Quinquevarboreus & Mercerus ediderunt, quod, utpote
 à nemine cum applausu, à plurimis verò sibilis exceptum, nec Mat-
 thæ.

thæi, nec Hominis quidem, Ebraismi satis gnari, esse, dudum Lud. de Dieu, *Animadv. ad Matth.* in *append.* p. 501. 529. Chamierus, *Pansirat.* T. I. L. XII. C. 1. B. Pfeiff. *Crit.* S. p. 62. aliique evicerunt. Mihi quidem sententia tantum media hic oppugnanda est, quod tamen dum facio, non possum, quin & extremas simul laedam; id quod verò salvâ omnium diversè sentientium autoritate fiet.

§. XXII. Sed dum non nisi *Græcum*, quem hodie veneratur Ecclesia, Matthæi textum *αὐθεντικόν*, & ab ipso primùm *ἐκ τῆς Ἰερουσολύμιαι*, profectum esse, astruere conor, lubens hic multas, quæ afferri ceteroquin possent, *rationes*, contra illam Patrum traditionem producere supersedebō, tum, quod verear, ne, quod R. Simon. in *Hist. Crit. du N. T. C. V.* (in quò, ut & seqq. capitibus, ille pariter, nec aliam etiam ob causam, quàm reliqui, quos dixi, Pontificii, *Græcum* Matthæum sigillat) in eodem hoc argum. contra Flacium exclamat, mihi etiam hic audiendum sit: *Quorsum rationes probabiles producuntur, contra facta, quæ certa & constantia sunt?* tum, quòd ex abundantia ab aliis, imprimis B. Calovio, *Crit.* S. p. 439. sqq. & illis, qui in *Matthæum* Commentaria jam composuerunt, affatim ex congesta sint. Illud vero unum saltem dispiciam, annon (quòd jam inter alios Waltherus quoque *Offic. B. P. I.* p. 78. & Hotting. *Theol. Phil.* p. 512. sq. olfecit) de hac, ut ut constanti Patrum relatione, lubitare meritò liceat, quippe quorum fides in unum *Papia* testimonium resolvi videtur omnis, cum ante illum quemquam idem tradidisse non constet. Neque vitio alicui vertendum arbitror, si sententiam, sine solido fortè fundamento ab *Antiquitate* traditam, justis de causis, ac modestè saltem deleat: Cum ipse R. Simon, in hujusmodi rebus, *Patrum*, quorum pauci studio *Critico* incubuerint, nominibus *autoritate* ve haud moveri nos oportere, in *præf. Hist. Crit. V. T.* doceat; & notum sit, quomodo aliàs etiam, non minùs universali quodam errore, de istis cellulis, in quibus LXXII. *Interpp.* Versionem *Bibl. Græcam* tam miraculosè condiderint, tot quondam Patres, *Irenæus*, *Clemens Alex.*, *Cyrillus Hieros.*, *Epiphanius*, *Augustinus*, & qui non? *Justinus* (in *Paran. ad Gentes*) relationi, quàm a Judæis mendacibus is haulerat, innixi, ita turpiter decepti vixerint, donec Hieronymus tandem illas, quas alius quis *mendacio suo Alexandria extruxerat*, *cellulas*, (sic ipse, in *Pentateuchum* præfatus, loquitur) demoliretur. Hic autem *Papias*, non ille quidem *Joannis Apostoli Discipulus*, (quòd fallò nonnullis, cum

Irenæo, ap. Euseb. H. E. L. III C. ult. persuasum fuit; ipse verò in *Proem. Librorum suorum*, apud Euf. l. c. non ausus est dicere) sed Aristonis, & Joannis Presbyteri cujusdam Auditor, quique, ut ipse l. d. testatur, si interdum ei occurreret, quicum Senioribus versatus fuisset, curiose sciscitari solitus est, quanam essent Seniorum dicta? ille, inquam, homo novaturiens, & novarum Opinionum traditionumque auctus, quantum constat, primus est, qui ap. Euseb. l. d. hanc sent. aliis persuasit. At hunc Eusebius quædam habuisse ibidem scribit, quæ nudâ voci traditione ad eum pervenissent, ξέναις τε πιναις ἀποβολαῖς ἑ σωτήρησιν καὶ διδασκαλίαις αὐτῶν, καὶ πινὰ ἄλλα μυθικώτερα, inter quæ etiam ejus de regno Christi Chiliasitico error fuerit. Quod inde factum esse Euseb. censet, quod (Papias) Apostolorum narrationes malè intellexerit, & quæ arcano quodam sensu, & exempli causa, ab illis dicta fuerant, non satis perviderit, ideo, quia σφόδρα σμικρὸς τὸν νῦν fuerit, ut ex scriptis ejus con- jicere liceat. Quis itaque non intelligit, quantum Papiæ judicio hæc etiam in parte tribui tuto possit, cujus tamen relationi, tot alii Patres in- niti visi sunt? Cùmque Euseb. l. d. non diffiteatur, Papiam plerisque post se Ecclesiasticis scriptoribus ejusdem erroris (ubi de Chiliasmo ipsius qui- dem loquitur;) occasionem præbuisse, hominis veritate se iuventibus; ut Irenæo, aliisque; quis putet, eum non in hunc etiam errorem secum plu- rimos, præsertim Ebraismo non tinctos, atque adeo Ebraeum Mattheum non requirentes, post se abduxisse, jactatâ ejus antiquitate permotos, eumque adeo improvidè secutos? Etenim, si adducta Patrum Testimo- nia omnia accuratius inspiciamus, neminem præter unum fortè Hiero- nimum (quo de plura deinde) deprehendimus, qui suis se oculis Ebrae- um illud Matthei Ev. usurpasse dicere audeat, sed ex solo rumore, & incer- ta fama, illud ita omnes perhibent. Quare & apertius ipse Chrysostomus (Hom. I. in Matth.) huic se traditioni diffidere innuit, nam, ajunt, inquit, Mattheum Ebraicè conscripsisse Evangelium, & malim id extare, quàm constare; Erasmus quoque, (in Scholiis ad Catal. Scr. Eccl. Hieronymi) mirum esse, dicit, neminem unquam fuisse, qui testetur, sibi conspectum fuisse. Sed Papias primus ille fuit, cujus eâ de re testimonium ap. Eu- seb. l. d. hoc superest: Ματθαῖος μὲν ἐν ἐβραϊκῇ ἀλεξέτω τὰ λόγια σωτηρίας, ἠμελώσε δ' αὐτὰ ὡς ἠδύνατο ἕκαστος. Quem dein- de omnes post illum secutos esse, vix dubitandum est, utpote qui, Hiero- nimum si excipias, istud se vidisse, haud potuerunt affirmare. Igi- tur

tur Hieronymus solus heic audiendus nobis est, qui non solum in *praf-*
ad IV. Evangg. ad Damasum, N. T. dicit, Græcum esse, non dubium est, ex-
cepto Apostolo Matthæo, qui primus in Judea Evang. Christi Hebraicis
litteris edidit. Hoc certè, cum in nostro sermone discordat, & in diversos
rivulorum ramites ducit, uno de fonte quarendum est: Sed & in Catal.
Scr. Eccl. ad nom. Matthæi, Hunc, scribit, Evangelium suum Hebraicis li-
teris verbis, composuisse, quod, quis Græcum fecerit, non certum esse; He-
braicum verò suo etiamnum tempore in Biblioth. Casariensi extitisse;
sibi quoque a Nazareis, qui in urbe Berrhoza eò utantur, istud describen-
dî copiam esse factam; etiam in eo testimonia V. T. non sec. LXX.
Verf. sed secundum veritatem Hebraicam allegari. Idem illud alibi vo-
cat Evangelium, quod appelletur secundum Hebræos; Vid. Comm. ad C. VI.
Matth. uti & in Catal. Scr. Eccl. ad nom. Jacobi fratris Dom. ubi qui-
dem porro addit, id a le in Græcum Latinumque sermonem transla-
tum esse, & Origenem sapè eò uti. Ad Matth. C. XII. vocat Evangelium,
quò utantur Nazaræi & Hebionitæ, quod nuper in Græcum de Hebræo
sermone transfulerit, & quod vocetur a plerisque Matthæi aut benthium.
In Comm. ad Es. C. XI. meminit rursus Evangelii Matthæi eorum quod
Hebraico sermone conscriptum legant Nazaræi. In Cap. XIX. Ezech. &
XL. Esa. vocat Evangelium, quod juxta Hebræos Nazaræi legere con-
sueverint: Ad Ephes. C. V. Hebraicum nominat Evangelium, & in Dial.
III. ad Pelag. Evangelium juxta Hebræos, quod Chaldaico quidem Sy-
roque sermone, sed Hebraicis litteris scriptum est, quò utuntur usque ho-
diè Nazaræi, secundum Apostolos, sive, ut plerique autumant, juxta
Matthæum, quod & in Casariensi habetur Bibliotheca. Etiam ad Pau-
tani nomen, in dicto suo Catal. memorat, eum in India reperisse Mat-
thæi Evang. Hebraicis litteris scriptum, quod is Alexandria intulerit; id
quod & apud Euseb. J. V. C. 10. memoriæ proditum est. Sed & aliis
præterea in locis, hujus Evangelii Hieron. meminit, ut: in Comm. ad C.
7. Michæ, ad C. 16. Ezech. ad C. 65. Esa. & forsan adhuc alibi.

§. XXIII. Ex his vero nunc omnibus patet, I. Unum idemq;
 hîc ab Hieron. passim intelligi Evang. quod mutata semper appellatio-
 ne innuit, quod & Eusebius nunc vocat τὸ κατὰ ἑβραῖς εὐαγγέλιον,
 (V.H.E.L. IV, 22, L. III. 39. & 25. ubi tamen addit: ὃ μάλιστα ἑβραῖον
 εἰ πὴν χριστὸν ὡς ἀειζήμενοι χαίρουσι) nunc: εὐαγγέλιον τὸ κατὰ ἑβραῖ-
 ῶς λεγόμενον, quod Ebionitæ amplectuntur; (Vid. Euseb. L. III, 27. qui-
 bus

bus etiam nominibus apud Epiphan. *Heres. 30.* insignitur. II. Illud *litteris* quidem *Ebrais*, lingua verò *Ebrao-mixta*, qualis Christi tempore *Judæis* erat vernacula, quæque in ipsa S. Script. non semel nomen *Ebraice*, videl. ab *Ebraeorum* gente, quæ illâ tunc utebatur, obtinet, (uti ex *Joan. XIX. 13. 20. Act. XXI. 4. XXII. 2.* apparet) fuisse consignatum. III. Evangelium hoc illud ipsum esse, quod alii etiam Patres, atque adeo ipse quoque *Papias*, laudârunt, quòdque *Hæretici Nazarei & Ebionite*, imò Epiphano d. l. testante, etiam *Carpocratiani & Cerinthiani* usi sunt, qui istud *Papie*, suo in errore de *Chiliasmo* Sectatori, (V. Euseb. l. d. L. III. C. ult. & Conf. C. 28. *ibid.*) procul dubio, ut *authenticum*, commendarant; eumque adeo hanc de *Ebraico Matthæi Ev.* opinionem, non secus ac illam de *Chiliasmo* fabulam, ab hæreticis istis acceptam, *Patribus* post se nonnullis persuasisse. IV. Hieronymum sibi ipsi non constare, num illud *Matthæi authenticum* dicendum, vel minus? Quamvis enim ipse, secum quasi luctat, prius illud saltem quandoque sentire visus sit, deceptus aliorum relatione ac commendatione, præsertim cum studiosissimus esset in Script. S. explicanda ejusque *Versionibus* emendandis, quo in negotio ipsos fontes, ipsaq; authentica omninò esse consulenda, persvassissimus erat: Satis tamen interdum, quod aliter isto de *Evang.* statuat, ostendit, seq; istud non ex sua mente, etsi alii ita autumaverint, pro *Ev. Matthæi authentico* habere, haud obscure, si verba ejus rectè perpendantur, prodit. Quemadmodum & similis animi lucta apud alios deprehenditur: Euseb. qui L. III. 24. *Matthæum Ebrais Evangelium suum Patrio sermone litteris tradidisse*, dixerat, seq; tamen *Cap.* illud inter ea recenset, *quibus contradicitur*; unde vel duo illa esse credidit ac diversa Evangelia, aut sibi non constitit, in quo quidem facile excusatur, cum omnia tantum ex traditione aliorum referat. Quod idè & de Epiphano videtur judicandum, nam & ille cum *Heres. 29. apud Nazareos* (ut illi quidem jactitabant) *Evangelium Matthæi ἐβραϊστὶ τῶν ἡρώδων* esse, idq; ibi clarè, sicuti ab initio scriptum esset, *Ebraicis litteris*, adbus servari, dixisset, statim tamen subdit, *non sibi constare, an Genealogiam Christi amputaverint*; Unde illud nec legisse ipsum, nec vidisse apparet. Idem verò & *Heres. 30.* ubi *Ebionitas & Cerinthianos* cum *Carpocratianis* eodem *Ev.* uti scribit, illud & *τῶν ἡρώδων*, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ μένον appellat. V. Apparet inde, illud neque ulla ratione pro *Matthæi authentico* haberi posse, cum non nisi apud *Hæreticos* repertum receptumq; fuerit, nec hodie superet, præ-

prætereaq; ut ex Hieronymi & Epiphani locis indicatis inspicenti patebit. multis modis mutilatum, interpolatum ac depravatam fuerit. Tot enim insulæ & absurdæ, maximeq; impiæ sententiæ ac fabulæ nominatis locis ex eo adducuntur, ut illud a Viro *Ἰωάννης* profectum esse repugnet: quædam etiam ipsi inserta fuisset apparet, ex aliorum Evangelist. narrationibus conflata, quæ etiam est *historia de muliere coram Domino accusata*, quam ex *Evang.* hoc *Ebræo* affert Euseb. L. III. 39. quæque aliàs *Joan.* C. IIX. reperitur. &c. (Conf. Hieron. ad C. 65. *Esa.* & in *Catal. Scr. Eccl.* ad, nov. *Jacobi.*) quæ non credibile est, *Græcum* Matthæi interpretem fuisse ommissurum.

§. XXIV. Unde tandem concludere licet, Sectarios antè nominatos, habuisse quidem *Evang.* aliquod *Ebraum*, ex *Græco* in linguam Judæis tunc vernaculam initio transfusum, quæ olim extitisse, etiam minimè dubitat Lightfootus (*Hor. Talmud. in Matth.* p. 193.) & a *Pantæno* in *India* reperitum esse, facile credi Hieronymo potest; eos verò illud postea subinde ad palatum suum interpolasse, mutilasse ac depravasse, tandemque etiam *Papæ* novaturienti, & vanas sine scripto traditiones tam avidè (ut ipse l. d. apud. Euseb. fatetur) captanti errorumque suorum quodammodo participi (Vid. rursus Euseb. l. d. & C. 28.) persuasisse, quasi ex *Ebræo* suo *authentico*, alii, prout potuerint, hoc *Evang. Matthæi* transfulerint & in multis corruerint; sicque hunc etiam errorem, *Papia* traduce, multos *Patres*, ejus *ἑξακότων* magni facientes, invasisse. Igitur hoc potius ex numero *Apocryphorum Evangeliorum*, quælia [Eusebio L. III. C. 25. & Epiph. *Heres.* 46. aliisque testibus] non pauca olim extiterunt; quàm *Matthæi* authenticum esse, censendum est, quod, ut reliqua *Novi T.* omnia, non nisi *Græcâ* linguâ, ubi vis gentium tum cognitâ, a *Matthæo Ἰωάννης* exceptum esse, hætenus manet certissimum, ex qua in alias deinde plurimas, & sic etiam statim fortasse in *Hierosolymitanam*, translatum est; quemadmodum & alias apud laudatum Epiph. *Heres.* 30. legimus; *Nec desuere*, (sic vertit *Dion. Peritavius*) qui de *Joannis Evangelio* confirmarent, *illud Ebraicè translatum* *Tiberiade* in *Judeorum gazophylacis* aservari, & in secretioribus quibusdam penetralibus recondi, id quod nonnulli mihi, qui se ad *Christi fidem* e *Judaismo* transfulerant, accuratissimè declarârunt; Imò & *Apostolorum Actus*, in *Ebraicum sermonem* perinde conversos è *Græco*, *ijsdem* in *thesauris* haberi, multorum *sermone* perccebit. Ubi benè est, quòd

quod non ejus quoque rei notitiam Papias nactus est, quem aliàs, ne nos
va hinc *authentica Ebraea* Ecclesiae obtruderet, metuere debebamus.

§. XXV. Ex hactenus igitur disputatis facile nunc manife-
stum fieri credo, minus recte textum nostrum *Matthæi Syrum*, statui *au-*
zenticum, cum BB. *Patres* non nisi de *Evang. Matthæi* linguâ *Hiero-*
solymit. (quam diversam esse a *Syriaca* s. *Maronitica*, in *præf.* jam pro-
batum est) conscripto, eoque ab Hæreticis depravato, falsa persuasione
decepti, loquantur. Neque vero dici potest, distinguendum videri
hoc *adulterinum a genuino & autentico* isto *Matthæi Evangelio*
Ebraeo, quod Patribus, præter illud, innotuisse videatur; quodque sit for-
san nostrum *Syriacum*. Illa enim conjectura nulla est, nec Patres sibi,
uti vidimus satis constant; & fictò, quòd aliud *Evang. Matthæi Ebraeum*,
idque genuinum & *autenticum*, præter illud *spurium*, inuenerint, *quis*
unquam à se conspectum affirmavit? quæro cum Jac. Capello L. II. *Vin-*
dic. pro Is. Casaub. & ubi vel unicum datur in Antiquitate testimonium,
quod quidem nostrum *Syriacum*, sit illud. *autenticum*, ut vocant,
Ev. Matthæi Ebraeum? Equidem ap. Euseb. L. IV. H. E. C. 22. de *Hegeſippo*
relatum reperi, quod nonnulla *ἐν τῷ ἑβραϊκῷ εὐαγγελίῳ καὶ τῷ*
συριακῷ προϋλερί, quæ duo ibi distincta esse apparet; sed quod al-
terutrum sit *Matthæi autenticum*, ibi non dicitur. Et *Ebraeum* qui-
dem non fuisse aliud, quàm quod superius consideravimus, è paritate
appellationis facillè intelligitur; *Syriacum* vero non nisi peculiarem
quandam translationem alicujus *Evangelii* esse, credibile est, quales
a multis quandoque seorsim haud dubiè compositæ sunt, uti antè ex
Epiphaniï verbis liquebat; ut adeò neque hinc colligi possit, istud eun-
dem illum *Matthæi*, vel alius *Evangelistæ* textum *Syriacum* fuisse, quem
hodie adhuc possidemus. At si *Syriacum* illud *Evangelium* fuisset
αὐθεντικὸν, qui potuisset Eusebius ipse in *Syria* *Episcopus* id ignorare,
qui tamen circa *Ebraeum Matthæi Evangelium* ita fluctuat? Hieronymus
certè *αὐτόπῃ;* ille hæc in causa testis, & tam sedulus inquisitor, nun-
quam, ut verba ejus vidimus, nisi unicum illud idemque *Matthæi Ev.*
Ebraeum, id sc. quod pro *Authentico* aliqui venditabant, quodque
ipse descripsit, non verò plura aut diversa, quorum unum authenti-
cum, reliqua spuria essent, reperit, deque eo vix quiquam certi statu-
ere apud se potuit. Id non quidem negaverim, nomen *Evangelii sec.*
Ebraeos ab Epiphani. *Hæres. 46.* etiam tribui *Carena Evangeliorum Tati-*

ani, quam ille, eò quòd Opus hoc ex IV. Evangelistis collegerat, *Πιστις* appellavit; sed falli in eo Epiphanium, H. Valesius in *Annot. ad Euseb. H. E. p. 84. a.* audacter pronunciat, cum non nisi illud, quod Hieronymus memorat, eo nomine in Antiquit. Eccles. gavisum sit, licet in eo duo ista consenserint, quod *genealogia Christi* utrobique fuerit expuncta. Quod si dixeris, credibile esse, nostrum, quod habemus, *Evang. Matthi Syriacum*, esse ipsum illud *authenticum*, a Patribus laudatum, sed ab Hæreticis passim postea corruptum; facile respondebitur, præterquam quod ostendi nequeat, unde ergo & quomodo genuinum hoc exemplar restitutum sit? quodque nullus unquam ex Patribus, nec, ipse Eusebius, Cæsariensis in Syria Episcopus, se illud vidisse, ac pro *authentico* habuisse, affirmare queat; jam antè ex Hieronymi verbis patuisse, (quod & ad superiora responderi posset) linguam non *Maroniticam*, sed *Hierosolymitanam* s. *Ebræo-mixtam* istud *Evang.* conscriptum fuisse. Quod ipsum & inde liquet, quia PP. illi (quos vera tradidisse hoc in passu, nunc ponamus,) *Matthæum*, cum Judæa excessurus esset, *Patrio* s. *Ebræo sermone, in Judæorum gratiam*, scripsisse, testentur, & quidem, ut Athan. in Tr. de LL. S. Ser. ac Chrysostomus volunt, *Hierosolymis*: Unde *Ev. Matthæi*, quod *Patres* innuunt, eam conscriptum esse linguam, statuatur oportet, qualis t. t. Judæis fuit vernacula, quam *Talmud* & *Targum Hierosol.* exhibent: istam vero à Maronitica lingua plurimum discrepare, jam probatum est, & quis Maronit. s. Syriacam linguam appellaret Ebræam? Et ne longius progrediar, provoco ad *Matth. C. VI.* ubi voci Græcæ ἐπιμαρτυροῦμαι, in *Ev. Matthæi Ebræo* (Hieronymo ad h. l. teste) respondit vox מחר at noster *Matthæus Syrus* habet כרונקנן (necessitatis nostræ) quod Syrum nostrum *Matthæum* longe ab *Ev. Matthæi Ebr.* discrepare, satis evincit.

§. XXVI. Deniq; nostrum textum *Syr. Matthæi*, non nisi versionem esse, ex *subscriptiōe* colligere licet, quæ sic habet: שלם אונגליון קרישן כרונקנן דפריסטמיני: Cur vero scriptor iste hoc subscriberet, nisi ex alio Sermone transfulisset, cum quilibet per se videat, quo sermone quid conscriptum sit, nec opus sit, illud sub calcem monere? Ubi tamen nemo putet, qf. simul indicet Paraphrastes, se ex *Ebræo* vertisse, cum id potius ex *Græco* extra dubium transfulerit; sed tantum ianuit, quâ linguam ipse *Matthæum* primò scripsisse putet: Quare *Syrus* (quod etiam argumenti

Fz

loco

loco mihi esse posset) eo demum tempore hanc paraphrasin composuisse videtur, cum opinio illa, de *Authentico Matthæo Ebreo*, jam invaluisset, id quod III. & IV. demum seculò contigit. Atque idem de *Subscriptione Syri in Marco*, dicendum, quæ similiter, quia *Marcum* Evang. suum initio Latine scripsisse notat, (heic enim מַרְכּוֹ אֶקְרָא ac in *subscripto Matthæi* מַרְכּוֹ אֶקְרָא idem est quod *evangelizare*, s. *vel voce, vel scriptio, Evangelium annuntiare*, uti ea de *scriptione* quoque subscriptiones tum *Perse*, tum *Arabibus*, qui tamen *Casaubono* in *Exerc. XVI. ad Annal. Bar. An. 34 § 73. judice*, *Syri* leg. t. vestigia, explicarunt;) hanc translationem aliquantò serius natam esse, arguit, cum sc. nonnulli jam eam opinionem foverent: de qua verò, ejusque falsitate. Vid. inter all. *B. Dorscheum*, maximum quondam hujus quoque *Acad. jubar*, in *Comm. posthumo in Marcum*, à *D. Mayo* edito, *prolegg. p. 12. seqq.* Dubitare quidem aliquis posset cum *Wagenfelio* (in *Diss. de lingua Authent. N. T. p. 13.*) num & *subscriptiones* sint ejusdem cum *textu Syr. antiquitatis*, quod tamen *B. Dorscheus* l. d. p. 1. *procul dubio* habet; & licet *Wagenfeli* in *Cod. Mss. Evangelistarum Academiae Altorf. Subscriptionem Matthæi* aliam deprehendit, nescio, num *Codicis illius versio* sit recentior, cujus generis dari plures, supra dictum est, nam *scriptio* certè recentior est, quia dicit: צְלוּתָה עִמָּנוּ אָמֵן *Oratio ejus (Matthæi, sit) nobiscum, Amen.* quod sanè *Cultum Sanctorum & prolapsum jam Ecclesiam* arguit: & *Syria* verò hunc a. *D. Jac. Fezzer* allatum esse, I. E. *Gerhardus* scribit, in *Analect. ad Annot. Patris in Matth. Proleg. p. 16. seque de ejus antiquitate egisse in Diss. 2. ad N. T. Syr.* (quas non videre mihi unquam licuit) Sed etiam si hæc *scriptio*, utpote sine dubio recentior, variet a reliquis, non tamen inde *satis tutò colligi* videtur, illam *subscriptionem*, quæ in aliis plurimis *Codicibus*, extra *controversiam per antiquis*, eadem semper est, non ab ipso statim *Interprete* adjectam fuisse.

§. XXVII. Sed in orbitam. De *Epist. ad Ebreos*, quam hodie habemus, *Syriacâ*, nonnullos quoque, quod *authentica* sit, opinari, dixi: at hoc operosè heic refellere nolo, quod præstiterunt abunde *Seb. Schmidius*, in *Comm. ad hanc Epist. prolegg. B. Waltherus* in *Offic. Bibl. P. I. p. 29.* aliique, qui non nisi *gracè* eam ab initio fuisse *scriptam*, demonstrarunt.

§. XXVIII.

§. XXVIII. Sufficiant verò hæc contra *antiquitatem Vers. nostræ Syr. N. T.* dubia in præsentia proposuisse, quæ sane tam canam, quam ipsi haud pauci adscribunt, *Antiquitatem*, eique innixam *Autoritatem* quodammodo hæcenus mihi reddidere dubiam. Et suas fortè habuerunt causas, quos nunc, quoad memoriæ se offerent, nominabo, Viri Doctissimi, qui se non minus de tanta ejus *Antiquitate* dubitare passim confessi sunt. B. Jo. Gerhardus in *Metb. Stud. Theol.* p. 68. & in *Exeg. Loci 1. 507* æB. Waltherus in *Offic. Bibl. P. 1. p. 301.* illâ præcipuè, quam ipse §. XX urgebam, causâ moti sunt, ut supra dixi: quæ & Bellarminum d. l. in transversum egit, adeo, ut illam & Theodoritò ac Damascenò recentiore statuatur, quia hi ejus non meminerint. B. Dilherro quidem, hîc in *præf. ad Rudim. Gramm. Syr.* placet τὸ ἐπέχειν, sed tamen haud obscure in nostram sententiam prominet. Leuldenius quoque in *Philologo Ebr. mixt. Diss. IV. p. 67.* quando confecta sit *Syr. N. T. paraphrasis*, se nescire, fatetur, quanquam mox, Jo. Rainholdum memorans, qui eam (ni fallor, in doctiss. Libro suo de *Apocryphis*) similiter nobiscum ad IV. fermè seculum referat, illò fortè antiquiorem esse, subjicit. Grotius verò etiam ad *Matth. C. VI.* non *Arabicam tantum & Latinam Vers.* sed *Syriacam factam esse* credit, postquam *Ecclesia univ. ἐκείνη* jam formam certam acceperat: & Chamier T. I. *Panserat. Catb. L. XII. C. 1. §. 14.* de nostra *N. T. Vers. Syr.* incertum esse, pronunciat, quod Bonav. Corn. Bertramus eam *Ecclesia Antiochena nascenti* adscribat; illamque habere nonnulla, quæ non omninò placeant Bellarmino, se facile concessurum. B. Dorischeum quoque eam *Vers. Vulgatâ Latinâ* posteriorem facere, jam ante (§. XIX.) dixi, nec non de Thoma Smith, cujus hanc in rem verba §. XVII. memoravi. Neque nunc repetam, quod itidem ibi jam allatum est, Majiea de re testimonium, qui alibi rursus (scil. C. 29. *Exam. Hist. Crit. N. T. Simon. p. 392.*) nobis ὁμοίως ita scribit: *Syriaca (versio) quidem à nonnullis ab Apostolicis Viris concinnata censetur, qui verba Christi & Apostolorum recentia adhuc, mentemque optimè noverint; sed haud abs re de eo dubitamus, & satis aliunde constat, non tantæ antiquitatis autoritatis que hanc translationem esse, ut fonti Græco fermè equiparetur.*

§. XXIX. At contrahenda nunc tandem vela sunt. Accuratiùs equidem, fateor, argumentum hoc ab aliis, & a me etiam ipso forsitan aliquan-

quamulum, tractari potuisset, nisi temporis, ob maturandum in dul-
cissimam Patriam iter, me urssisset angustia, quæ vel has mihi quales-
cunqve vix ægrè indulset meditationes. Quamobrem rigidi veniam
dabunt *Arbitri*, (arbitrio enim Doctiorum hæc mea dubia principiò sub-
jaci) ubi limam deesse labori huic, ferè perfunctorio, deprehensuri sunt,
quem in Academiis mihi nunc ultimùm Divina ad aliam Cathedram
Vocatio esse voluit. Tu verò VALE *Illustre Rostochium*, *Studiorum*
non ignobilior *BONONIA Mater*, tuâ quoqve *Canitie jam Venerabilis*,
& *Excellentissimorum DOCTORUM*, *Optimorumqve STUDIO-*
SORUM frequentia desiderabilis! VALE O *dulce decus meum!*
VALE O *mearum grande decus columenq, rerum!* De Te ecce!
hoc meum semper, quod in *Baduce Numo*
legitur, votum erit:

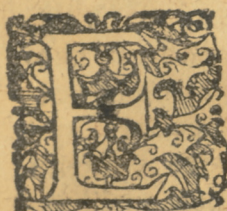
FLOREAT SEMPER!

Per

20.
10

Perquam Reverendo ;
Præcellentis Clarissimoque Viro,
DN.M. BERNHARDO PETRO *Carl.*
Eccl. Osnabrugg. ad D. Cath. Vocato Pastori,
S. P. P.

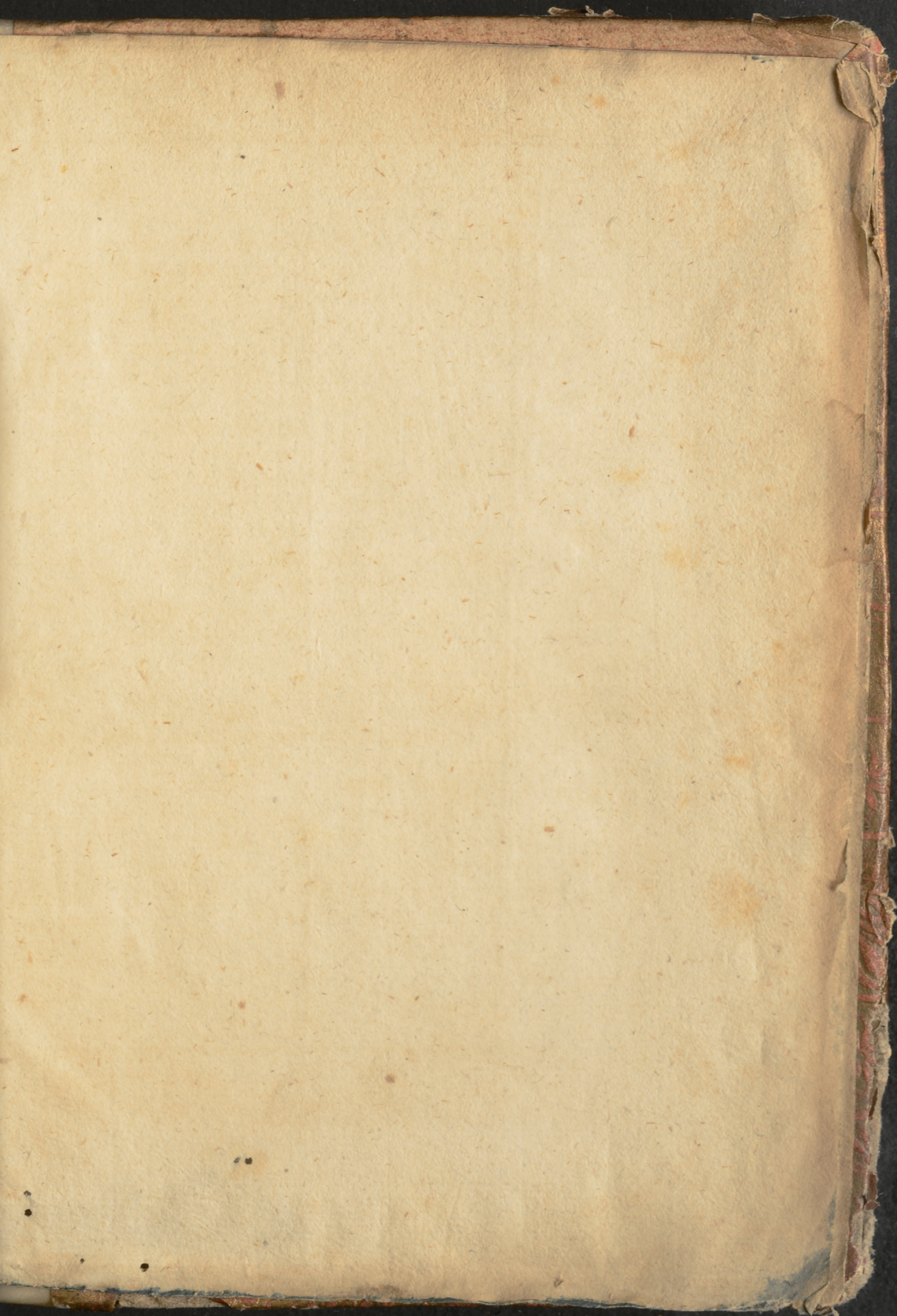

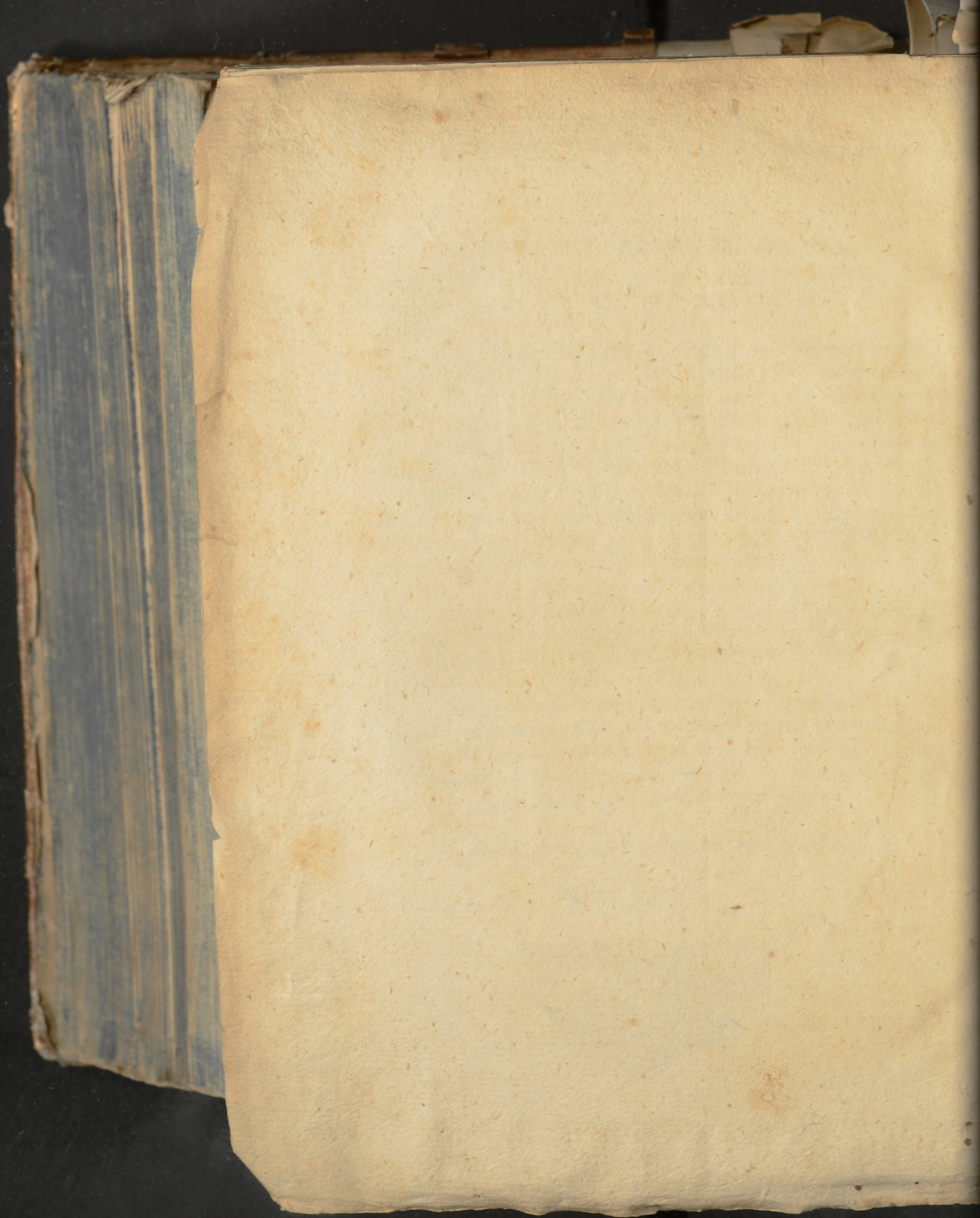
X quo Te virtutesque Tuas nosse cœpi,
CAROLE Doctissime, non ardorem tan-
tū in Te erga omne bonorum studiorū ge-
nus inusitatum, sed quendam quasi impetū
deprehendi, quem dum amore non vulgari
complexus fui, planissimè speravi fore, ut
aliquando inter rariora eruditionis ornamenta numera-
reris. Ingenium in Te igneum, diligentia indefessa, judi-
cium acre; hæcque dotes singulæ cum modestiâ & pieta-
te, sine quâ furiosæ potius stultitiæ, à bonis omnibus &
detestandæ & deridendæ, quàm veræ Christianæque vir-
tutis nomine censendæ sunt, conjunctæ. Utinam hunc
animum gererent, quotquot Divinæ disciplinæ mentem
adpl icuerunt & in quos benignissimum Numen majo-
rem præ cæteris donorum suorum mensuram profudit!
Tu verò Ducem Tuam, D. MOELLERUM, inexhausti
laboris Virum, secutus, postquam ab eodem lummo in
Philosophiâ gradu ornatus es, non tantum illo metipso
Præside Theologicam Disputationem masculè, pro mo-
re Tuo, in Academiâ nostrâ defendisti, sed illicò, ne va-
ni tituli Doctor audires, in superiorem prosilire cathedram,
& quid scientiarum in pectore Tuo possideres, ex-
plicare instituisti. Cumque itinere in Borussiam insti-
tuto, doctrinarum, Tuarum opes non parum locuple-
tasses,

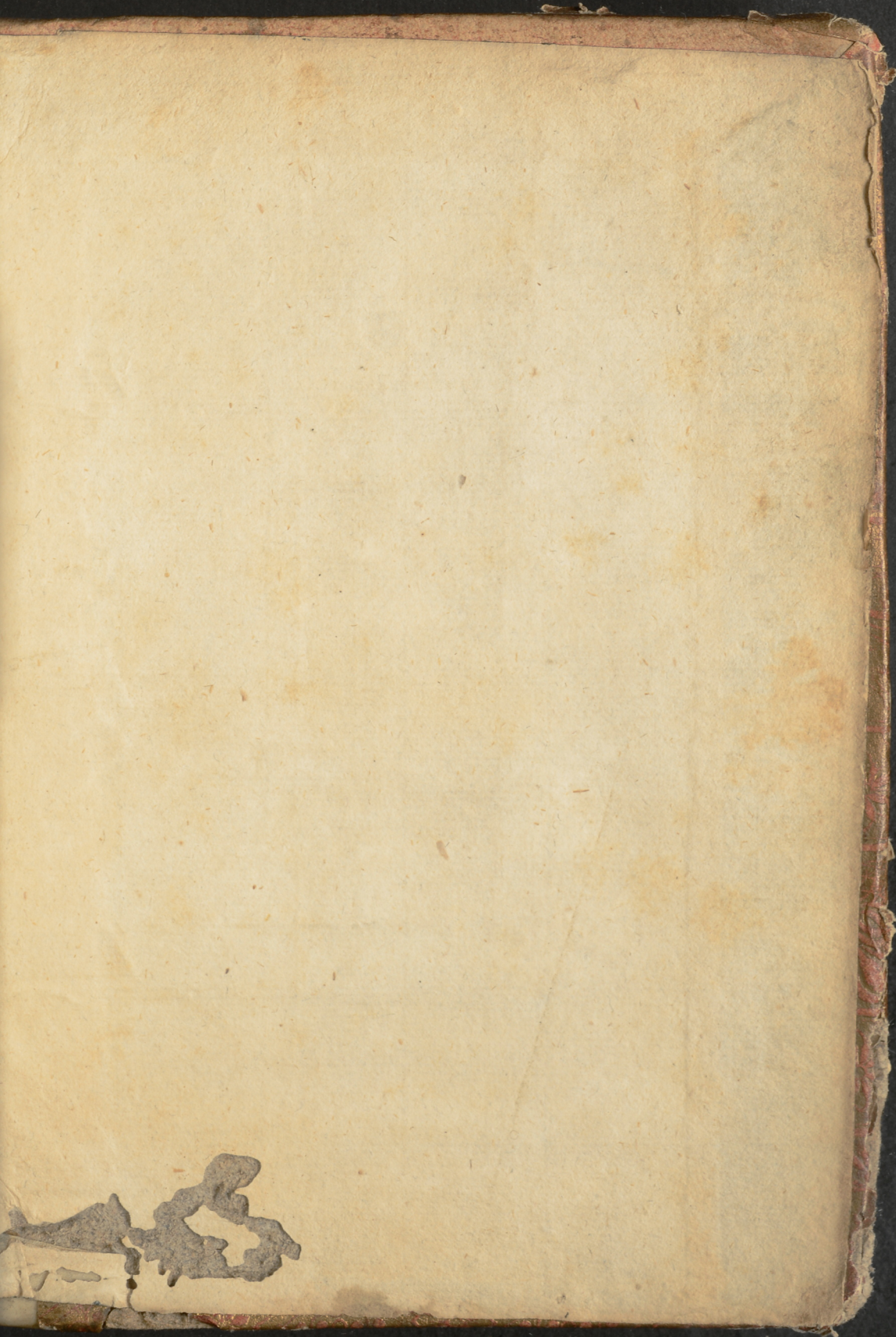
JENÆ Typis JOH. JACOBI BAHUOFERL

tasses, redux in veterum laudum Tuarum materiam
confestim effusus es, iterum iterumque de argumentis
& rarioribus differens, Præsidis Tibi partes cum omni-
um applausu sumendo, & quæ ingenii Tui arguerent
& elegantiam & soliditatem. Nunc cum Divino nutu
in patriam sis vocatus, hæc talia a DEO Tibi concessa
dona citra dubium respicientem, non possum non & Ec-
clesiæ, cui operam Tuam addicturus es, & Tibi,
qui studiorum Tuorum cursum, ad plurimorum alio-
rum exemplum, successu tam fructuoso, tamque lau-
dato emensus es; & mihimet etiam ipsi gratulari, qui
nunc in illâ quoque Germaniæ nostræ parte Amicum
habiturus sum, benè mihi conatibusque meis qualibus-
cunque cupientem. Abi igitur DEO propitio, amatus
hïc ab omnibus, amandus etiam posthac ab iis, quibus
animi Tui bonitas, & in obeundo officio industria & san-
ctitas morum, ad Christianæ pietatis regulam conforma-
torû, innotescet. Capiat ex Te fructum Ecclesia locupletis-
simû, nec unquã laboribus Tuis desit Divinæ benedictionis
ubertas! Quiq; nunc Respondentis Tui subit officium, Juve-
nis sedulus & ad laudabilia quæq; natus factusq; JO. JOA-
CH. REUSSIUS, optimi quondam Parentis, ex ædibus
meis elati, pientissimæque Matris Filius, Tuum posthac
sectetur sollicitè pertinaciterque exemplum, pares olim
laudum adoreas, functionesque, DEI gloriæ hominumq;
saluti inservientes, Divino Numine providente, conse-
cuturus. Vale, Optime CAROLE! Scr. in mul. d. XVI.
Maji, MDCXCII. X. T.

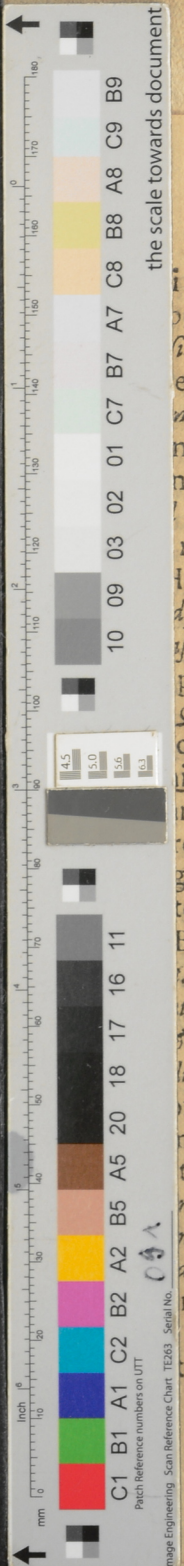
JO. FECHT, D. PP. Consist. Duc. Adseff.
Distr. Rostoch. Superint. & Fac.
Theol. h. t. Decanus.

DE ZIZ SADAL.

apposuerunt, quorum duos modò laudamus, Con-
poreur, qui paucis rem executus est, in *prefatione*
is Kimchi pramissa, & qui prolixius atqve ex in-
eodoricum Hackspanium *tractatu integro de Scri-*
ptura in Theologia usu vario ac multiplici, cujus lectio
ndanda iis, qui, cum ipsi se harum literarum ru-
neqveant, aliis quoque pestilenti conatu persua-
hæc omnia ad farinam. Quod quidem omnium,
negligunt, intercalare carmen, jamdudum lepidè
dein *in Aristarcho fol. 699. & nec aliam scientiam*
ad fœnum quicquam conferre, quò boves, aut ad car-
ascuntur.

pro assertione nostrâ unum saltem argumentum
colligimus: Cui Elenchus anti-Judaicus deman-
orum Rabbincorum, ipsarumque fabularum Tal-
itio est summè necessaria. Atqvi Doctori Chri-
anti-Judaicus demandatus est. Ergò. *Majorem*
robamus ab officio illius, qui cum adversario
greditur, quippe quod primò omnium requirit,
tentiam ac thesin probè cognitam perspectamque
B. Dannhauerus *in Idea boni Disp. & malit. Sophiste*
I. p. 90. Difficile est, inquit, alios refutare velle. Hoc
est, nisi ejus, qui cum disputat, principia, hypotheses,
& exactè intelligat, ne ludibrium persolvat suo adver-
signationem justam. Tum verò in specie à diffi-
onum anti-Judaicarum, quæ majorem tam circum-
m cognitionem Judaicarum thesium requirunt,
tum est à Josepho Scaligero *in Excerpt. p. 185. Judæi*
nt, sunt subtiles, inquit. Justinus Martyr, quàm mi-
nem scripsit & Tertullianus? Debet esse valdè peritus
deos vult reprehendere & refutare. Hæc ille. Mi-
ra litera Tit. I, 19. sit δυνατός τῶς ἀνυλέγοντας
verò inter omnes ἀνυλέγοντας primi & præcipui
te jurati hostes crucis Christi. *Conclusio* denique
simul

v cognitio v
9) disputat
signa e
3) nulli
4) g v Alca
v fabulari